

YMPÄRISTÖKASVATUS

TEEMA 2021

Tulevaisuus

SISÄLTÖ

03 Pääkirjoitus: Tulevaisuutta tehdään tänään

Sinikka Kunttu

04 Tulevaisuuslukutaito ympäristökasvattajan työssä

Teija Peura ja Otto Tähtkäpää

08 Toimintavinkki: Tulevaisuusraati

Otto Tähtkäpää

11 Radikaali toivo utopiapedagogiikan tavoitteena

Antti Rajala ja Sanni Virtanen

14 Tulevaisuuskasvatus luo kokemusta aktiivisesta toimijuudesta

Sanni Virtasen ja Saara Lintusen haastattelu: Alisa Vääntinen

18 Toimintavinkki: Toivottu johtaja

Sanni Virtanen

20 Lasten ja nuorten ajatuksia tulevaisuudesta

Miljan, Pepin ja Saran haastattelut: Alisa Vääntinen

24 Kestävä tulevaisuus täytyy ensin osata kuvitella

Kolumni: Antti Laherto

26 Käsitekartta: Tulevaisuuslukutaito

Laatineet: Teija Peura ja Otto Tähtkäpää

28 Miten tulevaisuutta tutkitaan?

Vilja Varhon haastattelu: Essi Aarnio-Linnanvuori

31 Tähtäimessä kestävä koulu

Niina Mykrä ja Sinikka Kunttu

34 Taltuta klassikko – avaimia historian ja luonnon ymmärtämiseen

Maria Laakson haastattelu ja kirjallisuuskatsaus: Riitta Salasto

38 Rakkautta ja valoa – Tie hyvään tulevaisuuteen

Kirjavinkki: Sinikka Kunttu

39 Toiminta- ja materiaalivinkki: Kettujen kanssa kohti kestäväää tulevaisuutta

Anssi Almgren

50 Ledare: Vi gör framtiden idag

Sinikka Kunttu

Julkaisija

Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi
Lintulahdenkatu 10
00500 Helsinki
p. 09 4541 8151
toimisto@feesuomi.fi
feesuomi.fi

Toimitus

Päätöimittäjä Sinikka Kunttu
sinikka.kunttu@feesuomi.fi
Toimitussihteeri Marjo Soulanto
toimitus@ymparistokasvatus.fi

Toimituskunta

Essi Aarnio-Linnanvuori, Sinikka Kunttu,
Emma Kurenlahti, Mikko Kurenlahti,
Niina Mykrä, Teija Peura, Riitta Salasto,
Marjo Soulanto, Alisa Vääntinen

Taitto Riina Pippuri

Kannen kuva Saara Lintunen
Kuvitukset Olga Veselovskaya

ISSN 1237-6345 (painettu)

ISSN 2342-0332 (verkkopainatus)

Painopaikka Grano

Pääkirjoitus

Tulevaisuutta tehdään tänään

Juuri tätä pääkirjoitusta kirjoittaessani julkaistiin kansainvälinen tutkimus, jossa tarkasteltiin kymmentuhannen 16–25-vuotiaan nuoren ajatuksia ilmastonmuutoksesta ja sen herättämistä tunteista. Tulevaisuus näyttäytyy tutkimuksen perusteella nuorille synkkänä: jopa 81 prosenttia nuorista ajatteli ihmiskunnan epäonnistuneen planeettansa suojelussa. Nuorista 75 prosenttia koki, että tulevaisuus on pelottava.

Nämä tutkimustulokset ovat mielessäni päälimmäisenä, kun pohdin tämän lehden teemaa: ympäristökasvatuksen suhdetta tulevaisuuteen.

Elämme keskellä ympäristökriisiä. Tutkijat ovat tienneet sen jo pitkään. Nykytilanteessa uutta on se, että ensin ilmastonmuutos ja nyt myös luontokato ovat nousseet yleiseen tietoisuuteen ja valtamediaan. Uutiset maailmalta ja Suomesta ovat jatkuvasti kuin maailman lopun edellä.

Miten kannatella lasten ja nuorten toivoa ja aktiivista toimintaa keskellä ympäristökriisiä? Miten voisi ylläpitää luottamusta tulevaisuuteen tunnustaen silti tosiasiat ympärillämme? Miten luoda sellainen varmuus, että teoilla on merkitystä – että tämä kuitenkin kannattaa? Nämä ovat nähdäkseni ympäristökasvatuksen polttavimpia kysymyksiä tässä ajassa.

Yksi tutkimuksen tekijöistä, tutkijatohtori **Panu Pihkala** totesi, että nuoret haluavat ensisijaisesti toimia ympäristön hyväksi, eivät terapiaa. Nuoret näkevät ahdistuksen voimavarana, jolla muutos voidaan saavuttaa.

Ympäristökasvatuksen perusasioille on tarvetta: tarvitaan tietoa, tarvitaan mukaan tunteet ja tarvitaan toimintaa. Lisäisin tähän sen, että tarvitaan myös tuloksia. Saavutetut tulokset vahvistavat tunnetta, että toiminta kannattaa ja tulevaisuuteen voi vaikuttaa.

Tulevaisuuden paradoksi on siinä, että se tuntuu olevan aina jossain kaukana. Meidän tulisi yhä paremmin nähdä, että me teemme tulevaisuutta tänään. Se, mitä teemme ja ajattelemme nyt, luo tulevaisuutta.

Tämän lehden tekeminen on ollut kiinnostava matka tulevaisuuteen. Kiitos kaikille kirjoittajille ja lehden tekoon osallistuneille! Erityiskiitos asiantuntevasta yhteistyöstä Tulevaisuuskoulun **Otto Tähtäpäälle** ja Luonto-Liiton **Teija Peuralle**.

Toivon kaikille oivaltavia lukuhetkiä tämän lehden parissa!

TEKSTI: **Sinikka Kunttu**

Kirjoittaja on FEE Suomen toiminnanjohtaja.

Ledaren finns också på svenska på sidan 50.

Tulevaisuuslukutaito ympäristökasvattajan työssä

Käsillä oleva ekologinen kriisi on viheliäinen ja historiallisesti ainutlaatuinen ympäristöongelma. Kriisin syytä tai ratkaisua ei voi palauttaa yhteen osatekijään tai päästölähteeseen, vaan se on erottamaton osa modernien yhteiskuntien syntyä ja toimintaa. Pienten muutosten tai asteittaisten parannusten sijaan kriisin pysäyttäminen edellyttää, että ihmiskunta pystyy kuvittelemaan itselleen kokonaan uudenlaisen tulevaisuuden – ja tekemään sen todeksi.

Kriisin ratkaisu edellyttää historiallista murrosta, mikä asettaa uudenlaisen haasteen myös kasvatukselle. On kyettävä kyseenalaistamaan ajattelumallit, jotka osaltaan ovat aiheuttaneet ja ylläpitävät kestämatöntä elämäntapaa. Nämä samat ajattelumallit rajoittavat ennen kaikkea kykyämme ajatella ja toimia toisin, vaikka juuri se olisi avain kestävämpään tulevaisuuteen.

Ympäristökasvattajien jo vuosikymmeniä tekemä työ paremman ja kestävämmän tulevaisuu-

den puolesta on tärkeämpää kuin koskaan, kun ihmiskunnan on löydettävä polku kestävämpään elämään. Käsittelemme tässä artikkelissa tulevaisuuslukutaitoa, jonka toivomme antavan välineitä vallitsevien ajatusmallien haastamiseen sekä avaavan uudenlaisia, toivoa ja toimintaa herättäviä näkymiä tulevaisuuteen.

Mitä on tulevaisuudentutkimus?

Tulevaisuuslukutaito on tulevaisuudentutkimuksen piirissä viime vuosina vahvistunut uusi, soveltava

suuntaus. Tulevaisuudentutkimus on puolestaan oma tieteenalansa, jonka keskeiset lähtökohdat voidaan tiivistää kolmeen periaatteeseen:

1. Tulevaisuutta ei voi ennustaa.
2. Tulevaisuus ei ole ennalta määrätty.
3. Tulevaisuuteen voi vaikuttaa.

Ennustamisen sijaan tulevaisuuksien tutkimisen pyrkimyksenä on etsiä tietoa, joka auttaa tekemään parempia päätöksiä ja valintoja tässä hetkessä. Tulevaisuudentutkimus on luonteeltaan avoimen normatiivista. Sen tavoitteena on saada aikaan toimintaa nimenomaan paremman ja kestävemmän tulevaisuuden puolesta. Tulevaisuustiedon hyödyllisyyttä tuleekin arvioida tästä näkökulmasta eikä siitä, kuinka "oikeaan" se osuu.

Tulevaisuudentutkimuksen ytimessä on ajatus vaihtoehtoisista tulevaisuuksista. Nykyhetki on avoinna erilaisille mahdollisille, todennäköisille ja toivottaville tulevaisuuksille. Tulevaisuus ei tule tai tapahdu itsestään, vaan me ihmiset voimme vaikuttaa sen suuntaan ja muotoutumiseen omilla teoillamme – tai tekemättä jättämisillämme.

Tulevaisuuslukutaito

Tulevaisuuslukutaito tarkoittaa yksilön kykyä käyttää tulevaisuutta tässä hetkessä tapahtuvan päätöksenteon tukena. Ajatus tulevaisuuden käyttämisestä kytkeytyy niin sanottuun antisipaatiteoriaan. Sen mukaan kaikki inhimillinen päätöksenteko perustuu aina erilaisille tulevaisuutta koskeville odotuksille ja oletuksille eli antisipaatioille – silloinkin kun emme sitä itse tiedosta. ▶

Tulevaisuuslukutaito edellyttää kykyä tunnistaa omaa ajatteluamme ja toimintaamme ohjaavia, usein ääneen lausumattomia tulevaisuusolettamia. Näiden oletusten tiedostaminen ja kyseenalaistaminen luovat edellytykset tulevaisuuden tietoiselle ja monipuoliselle käyttämiselle.

Erilaisia tapoja käyttää tulevaisuutta ovat

1. varautuminen (todennäköiset tulevaisuudet)
2. suunnittelu (toivotut tulevaisuudet)
3. avartaminen (mahdolliset tulevaisuudet).

Tyypillisesti tapamme käyttää tulevaisuutta rajoittuu varautumiseen ja suunnitteluun. Tämän

lisäksi käsityksemme mahdollisista tulevaisuusvaihtoehdoista ovat usein hyvinkin suppeita ja rajoittuneita. Ekologisen kriisin kaltaisessa historiallisessa murroksessa korostuu tarve avartaa käsityksiämme mahdollisista tulevaisuuksista, mikä taas edellyttää ajattelumme itsestään selvinä pidettyjen lähtöolettamuksien haastamista ja kumoamista.

Yhteiskuntien on vaikeaa löytää ulospääsyä vallitsevasta umpikujasta, jos tarvittavat toimenpiteet kestävän tulevaisuuden turvaamiseksi näyttäytyvät ainoastaan nykyisestä luopumisena. Ekologisen kriisin ratkaisun kannalta oleellinen kysymys ei ole se, mistä olemme valmiita luopu-

maan, vaan se, millaisen paremman, päästöttömän ja luonnon elinvoimaa kukoistavan tulevaisuuden haluamme luoda.

Tulevaisuuslukutaitoinen ympäristökasvattaja

Kasvattajan on tärkeää pohtia omaa tulevaisuus-suhdettaan sekä sitä, miten voi omalla toiminnallaan tukea kasvatettavien kykyä ajatella ja toimia toisin. Ekologinen kriisi on ennen kaikkea mielikuvituksen kriisi. Etsimme ratkaisua samoista ajatuksista, jotka ovat kriisin aiheuttaneet.

On opittava hyödyntämään inhimillisen tulevaisuuskuvittelun koko potentiaali ja nähdä tulevaisuus laajemmin kuin vain nykyhetken jatkumona. Jokaisessa hetkessä on mahdollisuus ajatella ja toimia toisin.

Tulevaisuuslukutaitoa edistävän kasvattajan tärkeä tehtävä on tukea proaktiivisen tulevaisuussuhteen kehittymistä. Sen sijaan, että alistumme muutokselle tai reagoimme jo tapahtuneeseen muutokseen, proaktiivinen tulevaisuussuhde tarkoittaa halua ja kykyä saada itse muutosta aikaan.

Tämän lisäksi kasvattaja voi tukea henkilökohtaisen resilienssin (psykkisen sopeutumiskyvyn) kehittymistä, mikä puolestaan auttaa sietämään tulevaisuuteen liittyvää epävarmuutta.

Viimeisenä, kasvattajan tärkeä tehtävä on valaata tulevaisuususkkoa. Kyky nähdä tulevaisuudessa vaihtoehtoja sekä tietoisuus siitä, että jokainen voi vaikuttaa tulevaisuuden muotoutumiseen, voivat vahvistaa uskoa tulevaisuuteen.

Ympäristökasvattajan arjessa moni hetki luo oivalliset puitteet tulevaisuustaitojen kehittymiselle. Luonto ja sen elvyttävä vaikutus ihmiseen kutsuvat pysähtymään ja havaitsemaan kaikkea hyvää, kestäväää ja vaalimisen arvoista ympärilämme.

Kestävän elämäntavan oppiminen auttaa huomaamaan myös sen, mikä voisi olla toisin. Toisin näkeminen ja mahdollisiin tulevaisuuksiin kurkottaminen edellyttävät leikkisää ja joustavaa mieltä – ja missä muualla olisikaan paremmat edellytykset näiden ruokkimiselle kuin ympäristökasvattajan arjessa.

TEKSTI: **Teija Peura** ja **Otto Tähkääpää**

KUVITUS: **Olga Veselovskaya**

Otto Tähkääpää on tulevaisuudentutkija ja Tulevaisuuskoulun perustaja. Aiemmin hän työskenteli ympäristöhistorioitsijana.

Teija Peura työskentelee Luonto-Liiton ympäristökasvatusta päällikkönä. Aiemmin hän on toiminut Tulevaisuuskoulussa perustajajäsenenä.

Tulevaisuuskoulu on lapsille ja nuorille sekä opettajille ja kasvattajille tarkoitettu tulevaisuuskasvatuksen palkittu edelläkävijä.

Toimintavinkki

TULEVAISUUSRAATI

Tavoite: Kasvattaa osallistujien tulevaisuuslukutaitoa opettamalla heitä tunnistamaan ja kyseenalaistamaan omaa ajattelua ja toimintaa ohjaavia tulevaisuusolettamuksia

Harjoituksen kulku

Kokoa oppilaista tulevaisuusraati, jossa jokainen pääsee ottamaan kantaa erilaisiin tulevaisuutta koskeviin väittämiin. Voit käyttää valmiita esimerkkiväittämiä tai muokata niitä sopivammiksi riippuen osallistujien iästä sekä käsiteltävästä aiheesta tai teemasta. Voit myös keksiä kokonaan uusia tulevaisuusväittämiä itse tai yhdessä oppilaiden kanssa.

Ennen harjoituksen alkua osallistujia kannattaa muistuttaa siitä, että tulevaisuutta ei voi ennustaa eikä väittämiin siis ole oikeita tai vääriä vastauksia. Ylipäättään harjoituksen tarkoituksena ei ole yrittää arvata tulevaisuutta ”oikein”, vaan tuoda esille, millaisia ääneen lausumattomia ja tiedostamattomia odotuksia ja oletuksia osallis-

tujilla on tulevaisuuteen liittyen, sekä pohtia, miten ne vaikuttavat omaan käyttäytymiseen tässä hetkessä.

Tulevaisuusraati etenee kierroksittain yksi väittäjä kerrallaan. Keskustelkaa ensin väittämästä niin, että jokainen osallistuja on ymmärtänyt, mitä sillä tarkoitetaan. Tämän jälkeen jokaisen osallistujan tehtävänä on itsenäisesti arvioida muutaman minuutin ajan kyseisen väittämän todennäköisyyttä ja toivottavuutta oheisen nelikentän avulla.

Lopuksi suoritetaan äänestys, jossa jokainen osallistuja kertoo, mikä nelikentän lohkoista kuvastaa parhaiten hänen omaa henkilökohtaista näkemystensä kyseiseen väittämään.

Äänestys voidaan toteuttaa kahdella eri tavalla:

- Tulostetaan tulevaisuusväittämät ja äänestysnelikentät A3-kokoisille julisteille, joihin jokainen osallistuja käy merkitsemässä oman äänensä värikynällä.
- Teipataan äänestysnelikenttä lattiaan ja liikutaan tilassa.

Esimerkkiväittämiä

1. Tulevaisuudessa eläinten hyvinvointi on yhtä tärkeää kuin ihmisten hyvinvointi.
2. Tulevaisuudessa ei ole roskaa, ainoastaan arvokkaita raaka-aineita.
3. Tulevaisuudessa aikuiset tekevät vähemmän töitä, koska he arvostavat vapaa-aikaa enemmän kuin rahaa.
4. Tulevaisuuden ympäristöystävällinen ruoka ei kasva pelloilla tai navetoissa, vaan laboratoriossa ja bioreaktoreissa.
5. Tulevaisuuden kaupungissa parkkipaikkojen tilalla kasvaa metsää ja niittyjä.

Keskustelukysymyksiä

- Mikä nelikentän lohko parhaiten kuvastaa omaa suhtautumistani?
- Millaiset argumentit tai tosiasiat puoltavat näkemystäni?
- Mistä "tiedän", että väittämä on todennäköinen tai epätodennäköinen?
- Miksi ja kenen kannalta väittämä on toivottava tai epätoivottava?
- Mitkä argumentit tai tosiasiat voivat haastaa tai kumota näkemykseni?
- Mitä jos omat olettamukseni tulevaisuudesta muuttuvat?

Äänestystuloksen purkaminen ja keskustelu

Äänestystulos puretaan lopuksi yhteisessä keskustelussa, jossa osallistujat kertovat perusteluja omien näkemystensä tueksi sekä sen jälkeen pyrkivät yhdessä haastamaan niitä. Haastamisen tarkoituksena ei ole väitellä tai kääntää, vaan avartaa oman tulevaisuusajattelun lähtöolettamuksia ja löytää nykyhetkessä uudenlaisia tapoja ajatella, toimia ja tehdä tulevaisuutta.

Vinkki kasvattajalle

Voit tehdä harjoituksen myös itsenäisesti ja reflektoida sen avulla omaa tulevaisuussuhdettasi. Millaiset tulevaisuusolettamat hallitsevat omaa ajatteluasi? Entä miten ne vaikuttavat työhösi kasvattajana?

Materiaalivinkki

Telin tutkimusmatka tulevaisuuksiin on Otto Tähkäpään kirjoittama alakouluikäisille lapsille tarkoitettu tarinallinen tietokirja, joka vie lukijansa jännittävälle tutkimusmatkalle vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin. Runsaan kuvituksen ja mukaansatempaavan tarinan lisäksi kirja sisältää tietoa tulevaisuudesta ja tulevaisuudentutkimuksesta. Tarinan oheen sijoitellut tietoiskut sekä valmiit kysymykset ja pohdintatehtävät tarjoavat teke- mistä ja keskusteltavaa eri-ikäisille tulevaisuudentutkijoille.

Jokaisella on oikeus osallistua paremman maailman rakentamiseen osana suurempaa joukkoa. Kuvassa Ruusuvuoren koulun kuudesluokkalaisia Eduskuntatalon portailla Helsingissä.

RADIKAALI TOIVO

utopiapedagogiikan tavoitteena

Ekokriisi on saanut nuoret ottamaan kantaa ja vaikuttamaan omaan ja yhteiseen tulevaisuuteen. Opettajat ja päätöksentekijät vaikuttavat kuitenkin olevan ymmällään, miten nuorten huoleen ja aktivismiin pitäisi reagoida.

Korso Valittaa -kerholaiset juhlivat saavutustaan ponkaistuaan alulle muovien kierrätyksen Ruusuvuoden koululla.

Nuorten aktivoituminen vaikuttaisi tapahtuneen pikemminkin koulujen opetuksesta huolimatta kuin sen ansiosta (esim. **Dunlop** ym. 2021). **Paula Aholan** (2021) haastattelusta nuorista ilmastoaktiiveista vain pieni osa kertoi saaneensa oppilaitoksistaan tukea aktivismilleen.

Aholan tutkimus on osa tutkimusprojektia *Konkreettien utopioiden pedagogiikka: Nuorten toimijuus ja ilmastoaktivismi opetuksessa*. Projektissa kysytään, miten oppilaitokset voisivat tukea nuorten aktiivista kansalaisuutta sekä halua ja kykyä toimia kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Kuvittelemaan ja kokeilemaan radikaalistikin

Hankkeessa tutkijat ja opettajat kehittävät utopia-pedagogiikkaa yhdessä nuorten ilmastoaktivistien ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Sen avulla nuoria tuetaan kyseenalaistamaan vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä kuvittelemaan ja kokeilemaan

radikaalistikin vaihtoehtoisia tapoja järjestää asiat uudella tavalla.

Ruusuvuoren koulun opettaja **Sanni Virtanen** on jo vuosia kehittänyt utopiapedagogiikkaa, jota hän kutsuu nimellä radikaalin toivon pedagogiikka. Sannin oppilaat ovat esimerkiksi vaikuttaneet ilmastoystävälliseen kouluruokailuun ja tyttöjen oikeuksiin Ugandassa sekä järjestäneet Palmuöljytön perjantai-tempauksen paikallisessa S-marketissa.

Sannille utopiassa ei ole kyse kaukaisesta ja valmiista asiasta. Hänelle utopia on matka, joka rakentuu yhdessä tehdessä. Opetus lähtee liikkeelle oppilaita lähellä olevista asioista, kuten siitä, miten puhumme toisillemme. Opetuksessa rakennetaan sellaista maailmaa, jossa oppilaat haluavat elää.

Uudelleen määritelty utopia

Sannin näkemys utopioista muistuttaa brittiläisen sosiologin, **Ruth Levitaksen** näkemystä. Levitas tuulettaa kirjassaan *Utopia as method* (2013) ummehtuneita näkemyksiä utopiasta; utopia ymmär-

retään usein joko epärealistisena haihatteluna tai muiden väkivaltaisena pakottamisena valmiiksi tehtyyn muottiin.

Levitas määrittelee utopian uudelleen. Hänelle siinä ei ole kyse tavoitteesta, vaan menetelmästä, jossa esitetään ja tutkitaan vaihtoehtoja nykyisille tavoille järjestää asiat.

Keväällä 2021 Ruusuvuoren koulussa aloitettiin monivuotinen niittyprojekti, jossa ysluokkalaiset ovat perustaneet koulun pihalle erikokoisia niittyjä. Projekti yhdistää ajatuksen kivasta koulun pihasta ymmärrykseen maailmaa uhkaavasta hyönteiskadosta. Tavoitteena on suojella lajien kirjoa.

Oppilaille sanotaan, että he voivat teoillaan saada paljon aikaan, vaikka muutosta ei voidakaan aina mitata. Ajatukset leviävät esimerkiksi silloin, kun ohikulkijat näkevät niityt ja pysähtyvät miettimään asiaa.

Projektin pitkä kesto tukee vaikuttavuutta. Sen aloittaneet ysluokkalaiset ovat jo siirtyneet jatko-opintoihin, mutta nykyiset oppilaat jatkavat niittyprojektia siitä, mihin edelliset olivat jääneet. Myöhemmin on tarkoitus tehdä oppilaiden kanssa ohjeistuksia, joiden avulla muut koulut voivat perustaa omia niittyjä.

Nuorten vaikuttamista Korsosta käsin

Utopiapedagogiikka tukee yhteisöllistä oppimista. Niittyprojektissa koulun pihalle istutettiin kasveja

talkootyönä, johon osallistui projektiryhmän lisäksi muitakin oppilaita ja opettajia. Pihalle viritetty muurinpohjapannu houkutteli niitäkin oppilaita liittymään talkoiisiin, jotka eivät yleensä osallistu tämän tyyppiseen toimintaan.

Utopiapedagogiikassa kehitetään oppilaiden valmiuksia vaikuttaa asioihin yhteiskunnassa. Ylälättäen kaupunki lähti tukemaan niittyprojektia. Niittyprojektiin saatiin mukaan kaupungin puutarhuri, jonka kanssa sovittiin työnjaosta oppilaiden ja kaupungin rakennusviraston välillä.

Sanni myös ihmettelee joka kerralla, miten hyvin ihmiset vastaavat sähköposteihin, kun kahdeksas- tai yhdeksäsluokkalaiset kertovat olevansa Korsosta ja haluavansa vaikuttaa maailmaan Korsosta käsin. Opettajan ei tarvitse edes löytää aikaa yhteydenottoihin tuntien ulkopuolella, kun sähköpostit kirjoitetaan oppilaiden kanssa yhdessä. Näin nuoretkin näkevät, miten voi ottaa yhteyttä ihmisiin ja saada liittolaisia vaikuttamistoiminnalle.

Kokoavasti utopiapedagogiikan avulla voidaan tukea nuoria, joilla on uusia ajatuksia ja ratkaisuja ilmaston kannalta kestävästä toimintamalleista. Koulutus ei voi olla enää aiemman kulttuurin siirtämistä nuorille, koska se on osoittautunut ilmaston kannalta kestäättömäksi.

TEKSTI: Antti Rajala ja Sanni Virtanen

Lue lisää Ruusuvuoren koulun toiminnasta ►

Sanni Virtanen on kuvataiteen lehtori ja ympäristökasvattaja Ruusuvuoren koulussa Vantaalla. ”Haluan löytää peruskoulun arjesta kohtia, joissa oppilaat ja opettajat voivat yhdessä rakentaa tulevaisuutta, jonka haluamme nähdä.”

Antti Rajala on Oulun yliopiston tutkija ja opettajankouluttaja. Hän johtaa Suomen Akatemian ja Maj ja Tor Nesslingin säätiön rahoittamaa *Konkreettien utopioiden pedagogiikka: Nuorten toimijuus ja ilmastoaktivismi opetuksessa* -projektia. Twitter: @ConcreteUtopias

VIITTEET

Ahola, P. (2021). ”Me halutaan sanoa, et nyt on pakko” – nuoret ilmastoaktiivisina kansalaistoimijoina. Pro gradu -tutkimus. Itä-Suomen yliopisto. <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/25125?locale-attribute=fi>

Dunlop, L., Atkinson, L., Stubbs, J. E., & Diepen, M. T. V. (2021). The role of schools and teachers in nurturing and responding to climate crisis activism. *Children's Geographies*, 19(3), 291–299.

Levitas, R. (2013). *Utopia as method: the imaginary reconstitution of society*. Palgrave.

TULEVAISUUS- KASVATUS

luo kokemusta aktiivisesta toimijuudesta

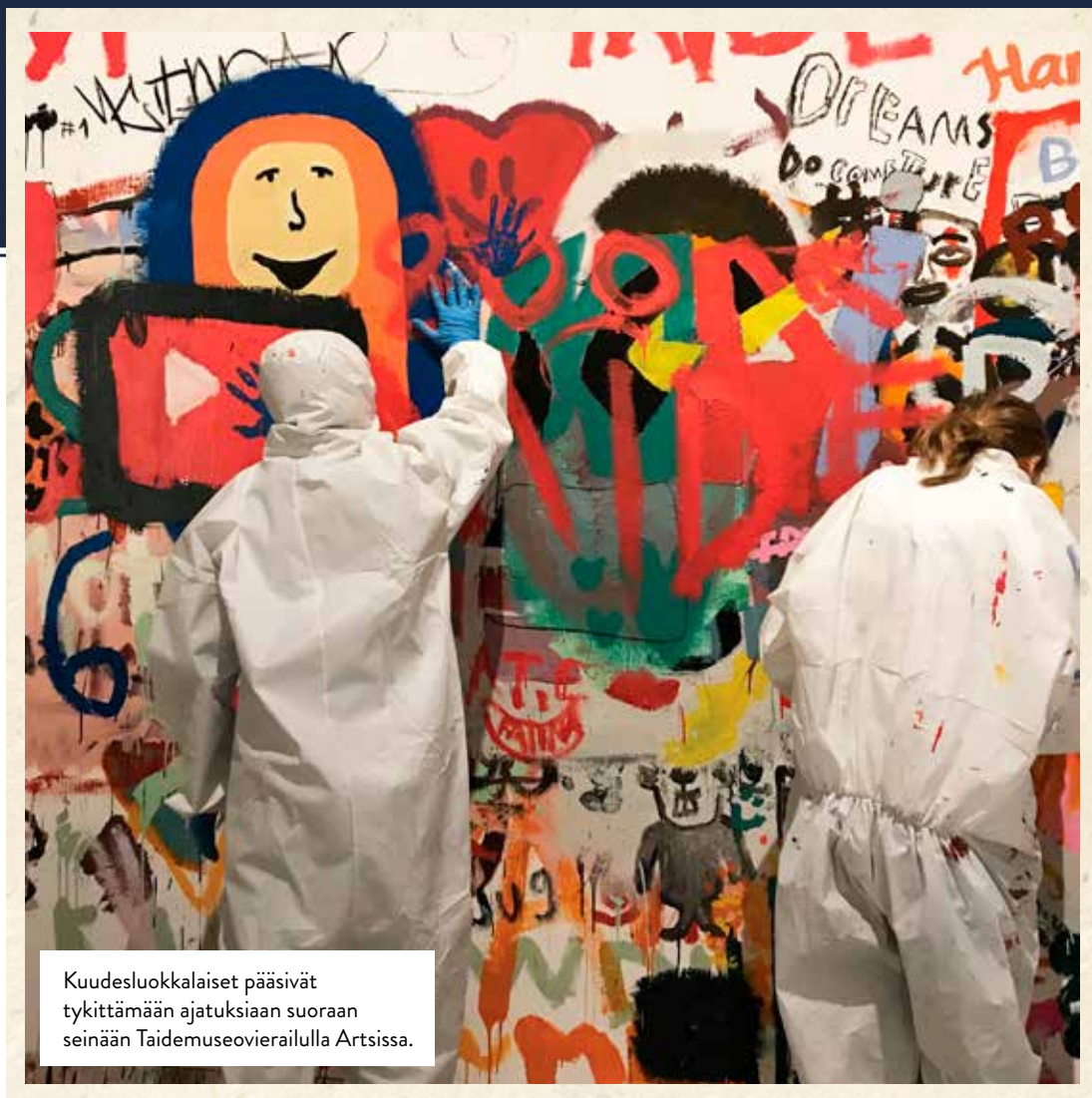
Mitä annettavaa tulevaisuuskasvatuksen keinoilla on ympäristökasvatukselle ja miten tulevaisuuden voi tuoda osaksi käytännön opetustyötä? Ruusuvuoren koulun ympäristökasvattaja ja kuvataiteen opettaja Sanni Virtanen sekä kuvataiteen opettaja Saara Lintunen kertovat kokemuksistaan. He ovat molemmat käyneet kestävään tulevaisuuteen suuntaavan Transformer 2030 – Tulevaisuuden tekijät -koulutuksen, ja edistäneet aihetta aiemminkin.

– On tärkeää luoda oppilaille kokemus siitä, että he voivat tehdä päätöksiä, toimia ja vaikuttaa kohti toivottua, kestävää tulevaisuutta. Että emme ole vain korkeja, jotka kelluvat jonkun toisen virran mukana, vaan me kaikki rakennamme tulevaisuutta jatkuvasti, ympäristökasvattaja ja Ruusuvuoren koulun kuvataiteen opettaja Sanni Virtanen tuumaa.

Ajan kulkuun linkittyvä aktiivisen toimijuuden kokemus onkin Virtasen ja opettaja Saara Lintusen kokemusten mukaan tulevaisuuskasva-

tuksen ydin, joka kannattaa tuoda osaksi ympäristökasvatusta. Kestävien toimintatapojen oppimiselle ja vaikuttamiseen kasvamiselle on tärkeää ymmärtää sekä paikkansa historian virrassa että yhteytensä luontoon ja muihin ihmisiin. Tällöin voi hahmottaa myös omat mahdollisuutensa sekä vastuun toiminnastaan.

Virtanen on tehnyt Ruusuvuoren koulussa mitattavaa valinnaisaineuudistusta, jonka myötä kaikki koulun kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten pitkätkä soveltavat valinnaisainekurssit tulivat syksy-

Kuudesluokkalaiset pääsivät tykkäämään ajatuksiaan suoraan seinään Taidemuseovierailulla Artsissa.

tä 2020 alkaen osaksi kestävään tulevaisuuteen suuntaavaa Radikaali toivo -kokonaisuutta. Virtasen vetämällä Korso vaikuttaa -kurssilla yhdeksäsluokkalaiset toteuttivat toivomaansa tulevaisuuteen suuntaavan projektin, jossa he pyrkivät tuomaan lisää niittyjä koulujen piholle edistääkseen luonnon monimuotoisuutta.

Lintunen on puolestaan hyödyntänyt tulevaisuuskasvatuksen keinoja muun muassa maalamalla oppilaiden kanssa utopioita ja dystopioita. Vaikka tulevaisuuteen katsominen, unelmointi ja

utopioiden muodostaminen voi äkkiseltään tuntua vaikealta, tulevaisuuskasvatuksen keinoja voi ja kannattaa Virtasen ja Lintusen kokemusten mukaan tuoda opetus- ja kasvatustyön arkeen.

Oman toiminnan vaikutus ja aika näkyväksi päiväkirjalla

Yksinkertainen tapa konkretisoida ajan kaarta on hahmottaa oppimista sekä syy-seuraussuhteita aikajanalla. Virtanen vinkkaa, että oppilaiden voi antaa kullakin oppitunnilla pienen hetken kirjoit-

Ruusuvuoren koulu

- 6.–9.-luokkalaisten koulu Vantaalla
- Ympäristökasvatuksen Ruusu -tunnustus-palkinnon saaja vuonna 2019
- Loi ekososiaalista sivistystä edistävän Radikaali toivo -valinnaisainepakettin ja otti sen käyttöön syksyllä 2020. Radikaali toivo on vaikuttamista, maailmaan tarttumista ja aktiiviseen kansalaisuuteen kasvamista.
- Koululle on suunnitteilla uusia tulevaisuuskasvatuksen tempauksia, kuten pienen palan utopiaa todeksi tekevä konkreettinen tila. Siinä kaikki kohtaavat toisensa arvokkaina ihmisinä, titteleistä välittämättä.

Monet paikalliset yritykset tukevat mielellään koulun ympäristökasvatusta. Kuudes- ja seitsemäsluokkalaisten jäätaideteoksiin saatiin lahjoituksena hävikkikukkia kukka-kaupasta ja ruokakaupasta.

taa päiväkirjoihinsa, mitä he ajattelevat ja ovat oppineet sinä päivänä. Merkintöjen kasautuessa aika ja vaikutus alkavat hahmottua: Mistä lähdettiin liikkeelle, miten ajatukset ovat kehittyneet ja mitä halutaan oppia jatkossa?

– Arkisen historian virran hahmottaminen on hyvä lähtökohta. Sen kautta voi huomata, että näin aika kuluu, minä toimin ja muutun, Virtanen kuvailee.

On myös tärkeää tuoda oppilaille heidän toimintansa vaikutuksia esiin aina, kun mahdollista.

– Sanoittaa ei voi oikeastaan liikaa. Oppilaalle kannattaa kertoa, jos hänen kommenttinsa on saanut hoksaamaan jotain tai jos on vaikka nähnyt, että toinen luokkalainen on jäänyt katsomaan hänen teostaan. Ne ovat tuhannen taalan paikkoja hahmottaa oman toiminnan yhteyksiä toisiin, Virtanen sanoo.

Arkiset lähtökohdat ehkäisevät *Zombie Apocalypse*seja

Tulevaisuuden hahmottamiseen on hyvä ottaa vauhtia nykyhetken ja menneen tarkastelusta.

– Kun käy oppilaiden kanssa läpi, mitä on tapahtunut ja millä aikavälillä, on helpompi miettiä, mitä kohti mennä ja miten. Ympäristöasioiden osalta on tärkeää huomata myös positiiviset asiat, joita on tapahtunut jo. Ne antavat voimaa tulevalle toiminnalle, Lintunen sanoo.

Tulevaisuuteen katsomista helpottaa Virtasen kokemuksen mukaan myös pohdinnan käynnistäminen arkisesta toiminnasta. Tulevaisuuden asuinalueita on hahmoteltu kuvittelemalla aluksi, että ollaan kolmekymppisiä. Sen jälkeen on mietitty arkista päivää, jolloin herätään aamulla, ja muodostettu kuvaa ympäriltä pala palalta: Mitä ikkunasta näkyy? Mitä syön aamupalaksi? Minne menen töihin ja millä liikun sinne? Vasta tämän jälkeen on alettu puhumaan asuinalueesta ja suunnittelemaan, millainen se on.

– Näin pääsimme seiskojenkin kanssa aika pitkälle. Jos taas sanoo, että no niin, kuvitelkaa nyt tulevaisuutta, lopputulokseksi tulee vaan lentäviä roskiksia, autoja ja *Zombie Apocalypse*, Virtanen sanoo.

Aikaa myös opettajan tulevaisuudelle

Virtanen ja Lintunen korostavat, että myös opettajien on tärkeää pystyä ottamaan aikaa oman opetus- ja kasvatustyön suunnan hahmottamiseen sekä keskusteluun kollegojen kanssa. Matkaa kohti utopiaa on paras taittaa yhdessä.

– Ei välttämättä tarvitse olla heti niin vankka visio, vaan suunta riittää. Koulu kuitenkin määrittää sitä, mitä sivistys on, ja meidän tehtävämme on olla rakentamassa kestävää tulevaisuutta, Virtanen rohkaisee.

HAASTATTELU: **Alisa Väntinen**

Kirjoittaja toimi FEE Suomen viestintäsuunnittelijana vuonna 2021.

Sanni Virtanen

Saara Lintunen

TOIVOTTU JOHTAJA

Tehtävässä lähestytään tulevaisuutta vallan ja johtajuuden miettimisen kautta: pohtimalla, min-kälaista johtajuutta maailma tarvitsee, ja tekemällä ajatuksen pohjalta johtaja-taideteos.

Tehtävä on toteutettu Ruusuvuoren koulussa kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten kanssa valinnaisessa kuvataiteessa. Tehtävää voi hyödyntää soveltaen myös muissa oppiaineissa. Teoksen voi toteuttaa monenlaisilla menetelmillä: johtajasta voi tehdä yhtä hyvin maalauksen, kollaasin tai kipsivaloksen.

Johtajasta on kuvan sijaan tai lisäksi mahdollista kirjoittaa Wikipedia-artikkeli tai tarina.

Tehtävä etenee seuraavasti:

Aloita keskustelemalla eri näkökulmista vallasta, johtajuudesta ja johtajista. Keskustelun voi herättää esimerkiksi pikakilpailulla, jossa kolmen hengen oppilasryhmillä on kolme minuuttia aikaa nimetä niin monta johtajaa kuin mahdollista. Keskustelun saa hyvin käyntiin näitä vertailemalla.

Pohtikaa vertailun jälkeen esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- Miten johtajaksi tullaan?
- Millaisia ominaisuuksia johtajalla saattaa olla (kirjataan myös ei-toivottuja ominaisuuksia)?

Katsokaa sen jälkeen yhdessä esimerkkejä siitä, miten taiteessa kuvataan johtajuutta. Tämä onnistuu erilaisten johtajien muotokuvia katsomalla. Aloittaa voidaan esimerkiksi oppilaiden pikatehtävässä listaamista johtajista.

Pohjustuksen jälkeen seuraa varsinainen kysymys:

- Minkälaista johtajaa maailma tarvitsee juuri nyt?

Tarjota oppilaille seuraavia välineitä kysymyksen tarkasteluun ja taideteoksen luomiseen omasta toivomastaan johtajasta.

- Johtajan hahmotteleminen ajatuskarttojen avulla:

a. Minkälaisiin asioihin toivoisit muutosta?

b. Minkälaisin luonteenpiirtein varustettu ihminen voisi johtaa joukot tällaiseen muutokseen?

c. Miten kyseinen johtaja on päässyt valtaan ja ketkä seuraavat häntä?

Kun mielikuva johtajasta alkaa olla selkeä, on aika miettiä, miten sen voisi kuvata teoksessa, ja toteuttaa työ.

Jatkotehtävänä (tai kuvataidetyön sijaan) johtajasta voi kirjoittaa kuvitteellisen Wikipedia-artikkelin.

Lisätietoa tehtävästä <https://sites.google.com/view/korsovalittaa/kuvis/toivottu-johtaja>

LASTEN JA NUORTEN ajatuksia tulevaisuudesta

Milja, 14 v. Peppi, 13 v.

Mitä teille tulee mieleen sanasta tulevaisuus?

Milja: Tällä hetkellä tulee mieleen se, että maapallolla ei tule menemään hyvin kaikki asiat. Ihmisillä tulee olemaan tosi kuuma. Esimerkiksi Suomessa ilmasto tulee lämpenemään.

Peppi: Tulevaisuudessa maapallon tilanne on muuttunut tosi paljon siitä, mitä se oli vaikka 20 vuotta sitten. Ja sitten kaikki nykylapset ovat kasvaneet aikuisiksi. Ja esimerkiksi moni laji on voinut kuolla sukupuuttoon, ja ilmasto on lämmennyt tosi paljon.

Kuinka pitkän ajan päähän mietitte tulevaisuutta?

Peppi: Pari-kolmekymmentä vuotta.

Milja: Se voi olla ihan muutamien kymmenien vuosien päästä. Mutta jos taas miettii lähitulevaisuutta, niin ainakin meidän osaltamme koulutus etenee jonkin verran. Ja tulee varmaan uusia

ihmisiä maailmaan. Ja luultavasti tässä lähivuosien aikana tulee myös enemmän ihmisiä, jotka alkavat ottaa kantaa ympäristöasioihin.

Miltä vuoden päästä näyttää? Minkälaista elämänne on silloin?

Milja: Minulla on varmaan aika erilaista kuin nyt, kun menen toivottavasti lukioon. Ja sitten saan varmaan jonkinlaisen menopelin, niin sekini muuttaa elämää, kun pääsee liikkumaan sillä.

Peppi: No se varmaan muuttuu, että en välttämättä syö sitten enää ollenkaan punaista lihaa. Koska se näyttää raakana tosi ällöttävältä, ja kun miettii, että se on jonkun eläimen lihaa. Ja sitten muutenkin ilmaston kannalta.

Minkälaista toivoisitte elämänne olevan, kun olette vanhempienne ikäisiä?

Milja: Haluaisin hyvän työpaikan, josta saa kohtuullisen paljon rahaa, että saan elätettyä

itseni. Ja toivottavasti myös ehkä lapsia, tai nyt on ainakin sellainen ajatus. Eli haluaisin oikeastaan, että oma elämä olisi aika lailla samanlaista kuin äidillä ja iskillä on nyt. Se olisi oma tavoite suurin piirtein.

Peppi: Haluaisin kanssa, että olisi joku hyvä työ. Nyt oma unelma-ammattini olisi näyttelijä tai kirjailija. Olisi kivaa päästä johonkin ohjelmaan. Ja olisi kiva, että saisi ihan hyvän palkan, että vois elättää omaa perhettä.

Miltä toivoisitte maailman näyttävän, kun olette vanhempienne ikäisiä?

Milja: Toivoisin, että metsiä ei olisi kaadettu niin paljon kuin on tähän mennessä tehty. Nyt niitä on onneksi alettukin istuttamaan jo jonkin verran takaisin, kun on tajuttu, että liika kaataminen on paha. Toivon, että luonto voisi hyvin, niin, se olisi ideaalitilanne.

Peppi: Ja meressä ei olisi mitään roskia, että ne muovilaatat olisi saatu pois sieltä.

Milja: Niin, ja toivoisin myös, että monet alkaisivat tajuamaan, että eläimiä ei ole ihan pakko syödä niin paljon. Ja sitten vaikka sähköautoja voisi tulla lisää, ja ekologisempia tapoja. Kierrättäminen voisi myös yleistyä ympäri maailmaa.

Mitä voisimme tehdä nyt, että maailma voisi olla sellainen kuin toivotte?

Milja: Me emme ehkä voi vaikuttaa siihen ihan niin paljoa vielä, kun olemme nuoria. Mutta voisi ainakin vaikka alkaa käyttämään enemmän julkista liikennettä. Ja vaikka harrastuksiin ottaa enemmän kimpapakyytejä. Ja matkustaminen sinänsä, sitä ei tarvitse ihan lopettaa, mutta voisi katsoa ekologisempia vaihtoehtoja, että ei esimerkiksi lentäisi, niin ei tulisi fossiilipäästöjä niin paljon. Ja sitten voisi vähentää punaisen lihan syömistä.

Peppi: Samoja.

Milja: Aikuisilta toivoisin ainakin sitä, että ymmärrettäisiin ympäristön tilanne ja tämä asian tärkeys. Olisihan se kiva, että kaikille olisi puhuttu jo koulussa näistä asioista vähän enemmän, niin useampi olisi samalla linjalla. Niin kun nyt meille on alettu koulussa just puhua siitä.

Mietittekö tulevaisuutta usein?

Milja: Kyllä sitä tulee mietittyä just, kun koulussa puhutaan näistä asioista ja uutisissa tulee paljon tietoa.

Peppi: Jep, välillä.

Milja: Nyt ainakin, kun menen lukioon, niin siellä pitää miettiä, että mitä haluaa tehdä tulevaisuudessa. Kun on aikuinen.

Miltä tulevaisuuden miettiminen tuntuu?

Milja: No tällä hetkellä se on aika pelottava ajatus. Jos asiat jatkuisivat samalla tavalla kuin vaikka nyt kaksikymmentä vuotta taaksepäin on ollut, niin ei tämä hirveän hyvältä näytä. Mutta jos tehtäisiin just noita muutoksia, ehkä se tulevaisuus voisi olla ihan kivakin.

Peppi: Niin, sama.

Milja: Ja on sen miettiminen hauskaakin. Ja odotan kyllä sitä, että olisin aikuinen ja saisin ehkä työpaikan ja näin. Ja saisin tavoitettua niitä unelmia toivottavasti.

Sara, 8 v.

Mitä sinulle tulee mieleen sanasta tulevaisuus?

Tulevaisuudesta tulee mieleen robotit ja kaikki älylaitteet. Joskus sadantuhannenmiljoonan vuoden päästä.

Miltä vuoden päästä näyttää? Minkälaista elämäsi on silloin?

Ehkä aika samanlaista kun nyt. Ensi vuonna toivon, että pääsisimme koulussa käyttämään pokekortteja. Ja pääsisin oppilaskuntaan.

Minkälaista toivoisit elämäsi olevan, kun olet vanhempiesi ikäinen?

Sellaista kivaa. Voisin asua jossain kerrostalo-asunnossa. Ja sitten hankin oman koiran ja käyn töissä kampaajana. Ja sitten toivon, että luonto olisi aika samanlaista kuin nyt tai parempaa. Olisi paljon puita ja mikään eläin ei olisi uhanalainen. Ja toivoisin, että silloin ihmiset käyttäisivät maapalloa hyvin, niin että ei tuhottaisi luontoa, kun se on kaunis.

Mitä voisimme tehdä nyt, että maailma voisi olla sellainen kuin toivot?

Toivoisin, että muutkin ihmiset kuulisivat tämän toiveeni, että käytettäisiin maapalloa hyvään. Vaikka niin, että ei heittäisi roskia mihin sattuu tai ostelisi leluja turhanpäiten. Eikä heittäisi ruokaa roskiin tai ostaisi sellaisia ruokatuotteita, jotka on tehty niin, että joku on joutunut raatamaan niiden eteen.

Mietitkö tulevaisuutta usein?

En hirveän usein. Välillä ajattelen aika kauas, siihen, että olen aikuinen. Joskus mietin, että vaikka jos koulussa on paha ruokaa, niin otan vaan sen verran, mitä syön. Ja jos käyn kaupassa, niin ostan sellaisia tuotteita, jotka syön.

Miltä tulevaisuuden miettiminen tuntuu?

Ihan hyvältä. Kun voi sanoa ja avautua, että miten se mielestäni olisi hyvä.

HAASTATTELUT: Alisa Vänttinen

KESTÄVÄ TULEVAISUUS TÄYTYY ENSIN OSATA KUVITELLA

”**K**aikki ajattelevat tulevaisuutta – he vain keivät tee sitä kovin hyvin”, kuuluu tulevaisuudentutkijoiden lentävä lause. Kaikessa toiminnassamme on läsnä omat käsityksemme tulevas- ta ja nykyhetken tekojen vaikutuksesta tulevaan. Näitä käsityksiä emme kuitenkaan usein osaa edes tiedostaa, saati kyseenalaistaa. Helposti käy niin, että valintoja luullaan välttämättömyyksiä

ja vaihtoehdot jäävät huomaamatta.

Tulevaisuudentutkijat ovat kuitenkin vakuutuneita siitä, että parempaa tulevaisuusajattelua voi oppia ja opettaa. He ovat kehittäneet menetelmiä, jotka auttavat ymmärtämään tulevaisuuk- sien moninaisuuden, irrottautumaan determinis- tisestä ajattelusta ja luovimaan epävarmuudessa. Menetelmiä, joilla tunnistetaan ja kyseenalaiste-

taan oletuksia ja kuvitellaan vaihtoehtoisia skenaarioita. Opitaan, miten pienistä muutoksista voi kehittyä suuria systeemitason mullistuksia.

Tällaisille menetelmille olisi todella käyttöä koulussa. Globaalit kestävyyskriisimme vaativat transformatiivista kestävyyskasvatusta, joka tukee arvopohjaista muutosta sekä yksilöiden että yhteiskunnan toiminnassa. Voidaksemme tavoitella parempaa tulevaisuutta meidän täytyy ensin osata kuvitella se.

Omissa tutkimushankkeissani olemme huomanneet, että vaihtoehtojen ja vaikuttamiskeinojen näkeminen ei ole nuorille helppoa. Ei tietenkään ole: yhteiskunnallinen muutos on niin nopeaa ja ongelmat niin globaaleja, että tulevaisuus jää vähintäänkin hämäräksi ja etäiseksi. Usein myös uhkaavaksi ja lamaannuttavaksi.

Tulevaisuuskasvatusta voi ja kannattaa tehdä kaikenikäisten oppilaiden kanssa. Me olemme soveltaneet tulevaisudentutkimuksen menetelmiä lukiolaisten luonnontiedekurssien yhteydessä. Nuoret ovat tarkastelleet valitsemaansa yhteiskunnallista kestävyysongelmaa paitsi tieteellis-teknologisesti, myös laajemmin systeemisesti.

Olemme harjoitelleet tulevaisuusskenaarioiden rakentamista useilla eri tavoilla: millainen tulevaisuus on, jos nykysuuntaukset jatkuvat? Millainen se voisi olla, jos joitain oletuksia muu-

tetaan? Entä millainen tulevaisuuden haluttai-
siin olevan?

Osallistujat ovat hypänneet ajatuksissa tähän toivomaansa tulevaisuuteen ja katselleet siellä ympärilleen: minkä muun on täytynyt muuttua, kun kestävyysongelma on ratkaistu? Sitten tehtävänä on ollut rakentaa aikajana toiveiden tulevaisuudesta taaksepäin nykyhetkeen ja pohtia imperfektissä, mitä vaiheita ja ratkaisuja matkalla tulevaisuuteen oli. Tämän *backcasting*-harjoitus on lainattu tulevaisuudentutkijoilta.

Opetuskokeilujen tulokset ovat olleet lupaavia. Nuoret kehittivät opintojakson aikana entistä moninaisempia, luovempia, yhteisöllisempiä ja toiveikkaampia tulevaisuuskuvia. Mikä tärkeintä, he oppivat näkemään itsensä osana näitä kuvia. Nuoret ikään kuin kokivat tulevaisuuden tulleen savuverhon takaa heidän ulottuvilleen. Backcasting-menetelmä koettiin erityisen voimaannuttavana.

Ympäristö- ja kestävyyskasvatuksen kentällä on usein nähty ihmisiä lamaannuttavan ahdistuksen nousevan tulevaisuuden epävarmuudesta. Olemme kuitenkin huomanneet, että monelle tulevaisuusajattelua harjoitelleelle nuorelle epävarmuus ei enää tarkoita epämukavuutta vaan vaihtoehtojen näkemistä. Vain epävarmaan tulevaisuuteen voi vaikuttaa.

TEKSTI: Antti Laherto

KUVITUS: Olga Veselovskaya

Kirjoittaja opettaa tulevia opettajia Helsingin yliopistossa. Tutkimushankkeissaan hän kehittää kestävästi tulevaisuuteen tähtäävää luonnontieteiden opetusta (ks. www.iseeproject.eu ja www.fedora-project.eu).

olla osa ratkaisua

halu ja kyky saada
itse aikaan muutos

proaktiivinen
tulevaisuussuhde

resilienssi

psykkinen
sopeutumiskyky

Auttaa sietämään
tulevaisuuteen liittyvää
epävarmuutta.

Uskallus kysyä:
"Entä jos?"

luovuutta,
leikkisyyttä,
joustavaa mieltä

HYÖDYT

tulevaisuususkko
ja toivo

EDELLYTTÄÄ

TULEVAISUU

ILMENEÉ

henkilökohtainen taito
käyttää tulevaisuutta
tämän hetken
päätöksenteossa

Kolme tapaa käyttää tulevaisuutta:

1. varautuminen (todennäköiset tulevaisuudet)
2. suunnittelu (toivotut tulevaisuudet)
3. avartaminen (mahdolliset tulevaisuudet)

ei ennalta määrätyn tulevaisuuden valtaamista

Ohjaavat päätöksiä ja valintoja.

VAIKUTTAVAT siihen, millaiseksi tulevaisuus muodostuu.

usein ääneen lausumattomia tai tiedostamattomia

taito tunnistaa tulevaisuutta koskevia odotuksia ja oletuksia = antisipaatiot

inhimillisen tulevaisuuskuvittelun koko potentiaalın hyödyntämistä

Tulevaisuus ei ole vain nykyhetken jatkumo.

1. Tulevaisuutta ei voi ennustaa.
2. Tulevaisuus ei ole ennalta määrätty.
3. Tulevaisuuteen voi vaikuttaa.

SLUKUTAITO

PERUSTUU tulevaisuuden-tutkimuksen periaatteille.

Ytimessä ajatus vaihtoehtoisista tulevaisuuksista:
1. todennäköiset
2. toivottavat
3. mahdolliset

avoimen normatiivista

tavoitteena kestävämpi tulevaisuus

ekologisen kriisin ratkaisussa avartaminen erityisen tärkeää

mahdollisuus ajatella ja toimia toisin tässä hetkessä

MITEN TULEVAISUUTTA TUTKITAAN?

Tulevaisuudentutkimuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään tulevaa kehitystä. Erikoistutkija Vilja Varho kertoo, miten erilaisia tulevaisuuksia ennakoidaan. Tulevaisuudentutkimuksen menetelmistä voi olla iloa myös ympäristökasvatuksen ja -opetuksen toteuttamisessa.

Tulevaisuudentutkimus on poikkeittieteellinen, tulevaisuutta tarkasteleva tiedonala, joka tuo esille sitä, mikä on tulevaisuudessa mahdollista, mikä on todennäköistä ja mikä puolestaan toivottavaa. Mutta miten voidaan tutkia sellaista, jota ei ole vielä tapahtunut?

– Käytännössä tulevaisuudentutkimuksessa tutkitaan usein ihmisten ajatuksia siitä, mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Sen perusteella voidaan päätellä jotakin siitä, mikä on mahdollista. Tulevaisuudentutkimus ei yritä ennustaa tulevaisuut-

ta vaan ennakoida sitä, Luonnonvarakeskuksen erikoistutkija, dosentti Vilja Varho kertoo.

– Usein yritetään avartaa näkemystä siitä, mikä on mahdollista. Ihmiselle on tyyppillistä ajatella, että asiat pysyvät ennallaan tai että tulevaisuus voi kehittyä vain yhteen suuntaan. Tätä on usein hyödyllistä hieman ravistella.

Tulevaisuudentutkimuksen menetelmät ovat monipuolisia. Tulevaisuuden kehittymistä voidaan mallintaa matemaattisesti. Toisaalta voidaan käyttää erilaisia laadullisia tutkimusmenetelmiä,

kuten tulevaisuustyöpajoja. Varho itse suosii esimerkiksi Delfoi-menetelmää, jossa kerätään erilaisilta asiantuntijoilta näkemyksiä ja kootaan niistä tiivistetty tulevaisuuskuva.

Miten pitkälle tulevaisuutta tutkitaan?

Tutkimuksessa tulevaisuutta pohditaan pitemmällä aikajänteellä kuin vaikkapa muutaman vuoden sisällä. Tällä hetkellä pohditaan usein sitä, millainen maailma on vuonna 2050, mikä mahtuu monen nykyisin elävän ihmisen eliniän piiriin. Myös tätä pitempi aikajänne on mahdollinen.

– Voimme tehdä pitkälle ulottuvia oletuksia, mutta niitä täytyy korjata koko ajan. Emme luule, että tulevaisuus toteutuisi sellaisena kuin nyt kuvitellaan. Tulevaisuuden ennakoiminen auttaa kuitenkin meitä toimimaan sillä tavalla, että toivottu kehityskulku on todennäköisempi, Varho toteaa.

Varho korostaa, että tärkein tulevaisuuden-

tutkimuksen tavoite on löytää keinoja toimia nykyhetkessä. Tutkimus tuottaa mahdollisuuksien kirjoja ja vaihtoehtoisia askeleita, joiden avulla yhteiskunnan päättäjät voivat tehdä ratkaisuja tulevaisuuden suunnasta.

Tulevaisuudentutkimus kestävän kehityksen apuna

Kestävän kehityksen kannalta tulevaisuudentutkimus on tärkeää. Esimerkiksi ilmastonmuutos ja monet muut ympäristökysymykset ovat nimenomaan tulevaisuuden haasteita. Jos pieleen menneet kehityskulut huomataan ajoissa, suuntaa voi yrittää muuttaa.

– Tulevaisuudentutkimus voi auttaa näkemään tulevaisuuden haasteita. Toisaalta se voi myös auttaa visioimaan ratkaisuja näihin haasteisiin, Varho pohtii.

– Voidaan miettiä kaikkia mahdollisia tulevai-

Vilja Varho

suuksia ja valita niistä mielestämme paras. Sen jälkeen sitten peruuetaan taaksepäin ja mietitään, mitä pitää tapahtua tässä välissä, jotta toivottuun tulevaisuuteen päästään.

Mitä lapsen tai nuoren on hyvä ymmärtää tulevaisuudesta?

– Ennen kaikkea olisi tärkeää ymmärtää se, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa. On paljon asioita, jotka jarruttavat muutosta, mutta samanaikaisesti muutos on mahdollinen, Varho toteaa.

– Jos miettii, miten paljon meidän elinaikamme on tapahtunut muutoksia, niin onhan vaikkapa 30 vuoden aikana tapahtunut ihan valtavasti.

Lisäksi Varho korostaa, että tulevaisuutta on mahdollista ennakoita. Tulevaisuus ei tule yllättäen, vaan muutoksista on olemassa merkkejä. Kun näitä osataan ennakoita, voidaan yhteiskunnassa myös toimia siten, että valitaan toisenlaisia vaihtoehtoja.

Työkaluja ympäristökasvatukseen

Vilja Varho suosittelee tutustumaan tulevaisuudentutkimuksen välineisiin osana myös ympäristökasvatusta. Kasvatuksen ja opetuksen käyttöön voisi soveltua esimerkiksi *backcasting*-menetelmä, eräänlainen toivotusta tulevaisuudesta taaksepäin katselu. Tällöin luodaan yhdessä tavoiteltava tulevaisuuskuva vaikkapa vuoteen 2050 ja mietitään sitten, mitä täytyy tapahtua vaikkapa vuosina 2040, 2030 ja 2025, jotta tähän päästäisiin.

Varho kuitenkin muistuttaa, ettei tulevaisuuden pohtimisen tarvitse aina liittyä suuriin, globaaleihin ongelmiin. Yhtä hyvin tulevaisuuskasvatusta voi olla se, että mietitään, miten meidän koulua voisi tulevaisuudessa kehittää.

– Tulevaisuudentutkimuksen menetelmät eivät ole mitään rakettitiedettä, vaan monia niistä voi hyvin soveltaa myös lasten ja nuorten kanssa toimiessa, Varho naurahtaa.

TEKSTI: **Essi Aarnio-Linnanvuori**

Kirjoittaja työskentelee ympäristökasvatuksen ja kestävä kehityksen yliopistonlehtorina Tampereen yliopistossa.

Tulevaisuuskuva: Miltä tarkasteltava asia näyttää tulevaisuudessa tietyllä hetkellä.

Skenaario: Kuvaa tulevaisuuskuvan lisäksi polun, miten tulevaisuuskuvaan päädytään.

Backcasting: Toivotusta tulevaisuudesta taaksepäin katselun menetelmä.

Tähtäimessä kestävä koulu

Järjestöt ovat tehneet vuosikymmeniä töitä, jotta koulut ja päiväkodit saisivat tukea ympäristökasvatukseen. Innokkaita ja taitavia ympäristökasvatuksesta kiinnostuneita opettajia työskentelee varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa ympäri Suomea, mutta monet opettajat kokevat koko yhteisön ympäristökasvatuksen kehittämisen työlääksi.

Vaikka opettajat pitävät ympäristökysymyksiä tärkeinä, ympäristökasvatus ei mahdu monien vaatimusten keskellä akuuttien töiden joukkoon. Se jää siksi tehtäväksi joskus toiste, myöhemmin, jonkun muun toimesta.

Konkretia, ohjaus ja rahoitus

Kestävyyssuunnitelmat ovat esillä opetussuunnitelmissa aina varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle. Esimerkiksi perusopetuksen opetussuunnitelma on nostanut kestävä tulevaisuuden rakentamisen keskeiseksi perusopetuksen tehtäväksi. Konkretia kuitenkin puuttuu, eivätkä oppiainekohtaiset opetussuunnitelmat anna opettajalle riittävää tukea käytännön työhön. Varhaiskasvatuksen, koulujen

ja oppilaitosten ohjaus kohti kestävyttä on riittämätöntä, eikä kestävyyskysymyksiä painoteta kansainvälisten sopimusten tai meneillään olevan ympäristökriisin näkökulmasta vielä tarpeeksi.

Ympäristökasvatus- ja opetusalan järjestöjen yhteinen esitys Kestävä koulu -ohjelmaksi olisi vastaus näihin haasteisiin. Jotta ympäristökysymykset nousisivat kasvatuksessa ja koulutuksessa prioriteettilistalla toteutettavien asioiden joukkoon, ►

tarvitaan valtakunnallista hallinnon ohjausta. Ohjaus ja riittävä rahoitus nostaisivat kestävyyskysymykset toivelistalta toimintaan.

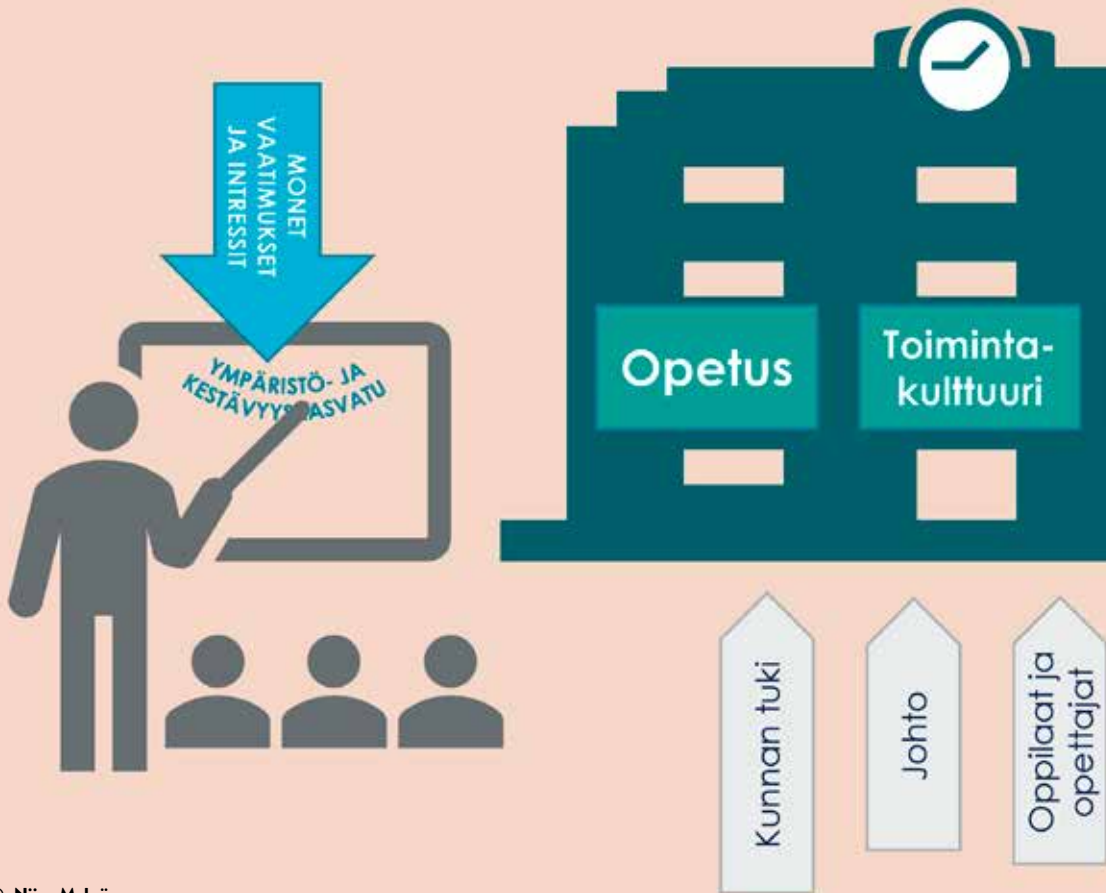
Haaveesta todeksi

Haave Kestävä koulu -ohjelmasta on syttynyt Liikkuva koulu -ohjelman pohjalta jo vuosia sitten useinkin ympäristökasvattajan mielessä. Varsinaisen suunnittelu lähti vauhtiin nuorten ilmastoseminaarista syksyllä 2019, kun järjestöjen edustajat toivat esille ajatuksen Kestävä koulu -ohjelmasta. Paikalla olleet opetusministeri **Li Andersson**, ympäristö- ja ilmastoministeri **Krista Mikkonen** ja tiede- ja kulttuuriministeri **Hanna Kosonen** innostui-

vat, ja Andersson pyysi järjestöjä valmistelemaan ohjelmaa.

Alusta alkaen ohjelman suunnitteluun osallistui monia ympäristökasvatustyötä tekeviä järjestöjä, ja mukana olevien tahojen määrä on kasvanut jatkuvasti. Järjestöjen esitys Kestävä koulu -ohjelmaksi valmistui keväällä 2020.

Tämän jälkeen järjestöt ovat tavanneet opetusministeriä, ympäristö- ja ilmastoministeriä, kansanedustajia, opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen virkamiehiä ja monia muita vaikutusvaltaisia tahoja. Vastaanotto on ollut innostunut ja esitystä on pidetty hyvänä, mutta tarvittavan rahoituksen järjestäminen on ollut kiven alla.

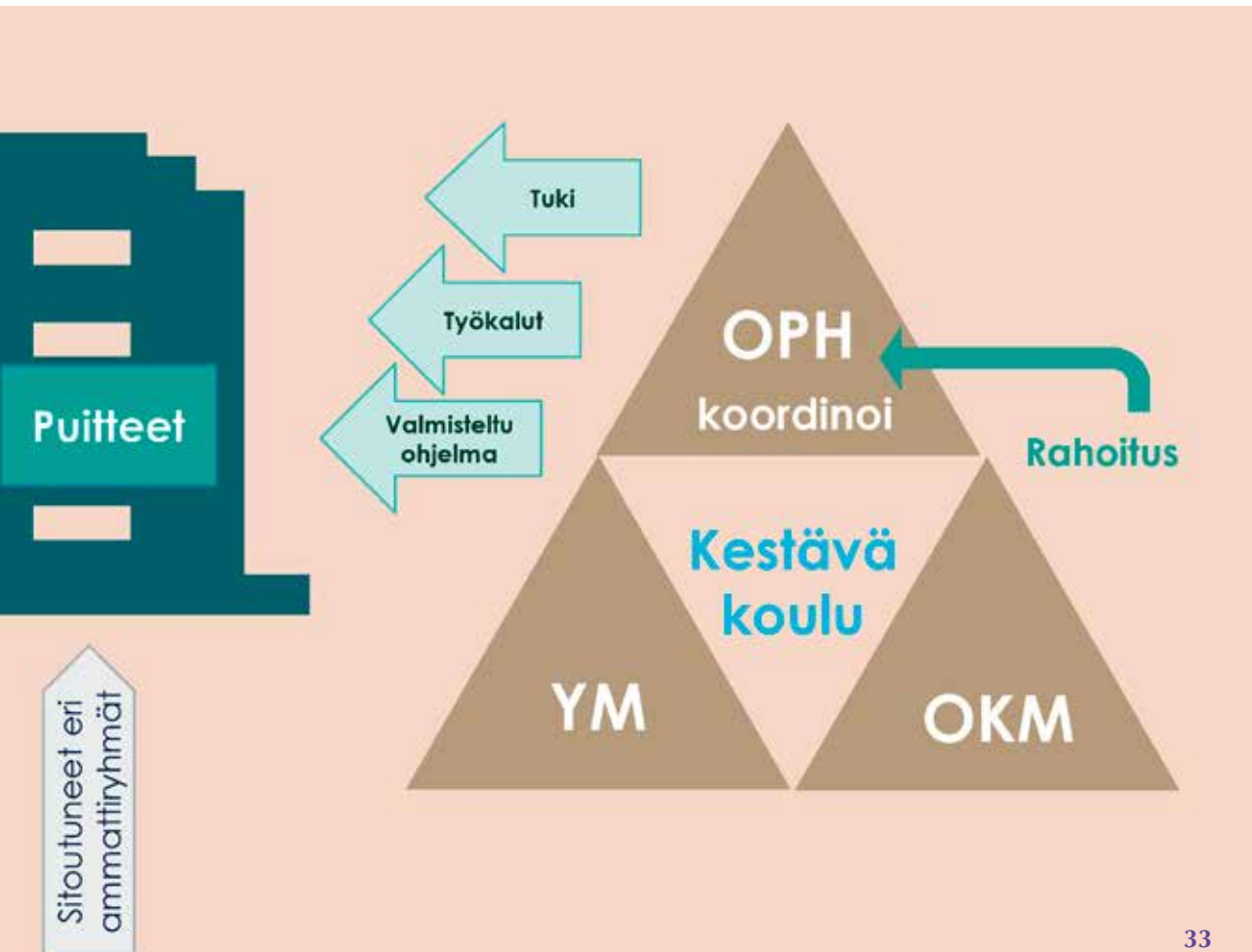
Polku varhaiskasvatuksesta kaikkeen koulutukseen

Mitä Kestävä koulu -ohjelma sitten voisi sisältää? Varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset toimivat ympäristökysymyksissä kahdella rintamalla: kasvatuksella ja koulutuksella on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia ympäristöön. Yhtäältä tarkoituksena on, että oppijat oppivat niitä tietoja, taitoja ja asenteita, jotka ovat välttämättömiä kestävä tulevaisuuden rakentamisessa. Toisaalta itse kasvat- ja koulutustoiminta muodostaa rakennusten ja hankintojen kautta merkittävän osan julkishallinnon ympäristökuormituksesta. Nämä kaksi puolta liittyvät kiinteästi toisiinsa.

Käytäntöjen ekologinen kestävyys ei kuitenkaan saa viedä kaikkea huomiota, sillä myös kestävien käytäntöjen taustalla on ymmärrys ihmisestä osana ekosysteemejä, luonnon kirjon merkityksestä elämän kannalta ja toimintakulttuurien muutoksista kestävä tulevaisuuden edellytyksenä.

Kestävä koulu -ohjelmassa katsotaan koulua kokonaisuutena, jossa huomioidaan nämä kaikki myös opetussuunnitelmassa läsnä olevat näkökulmat. Ohjelman on tarkoitus rakentaa polku varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle, myöhemmin kaikkeen koulutukseen.

Kestävä koulu -ohjelman tulisi tarjota Liikkuva koulu -ohjelman tapaan resursseja ja tukea

varhaiskasvatukseen, kouluihin ja oppilaitoksiin. Ohjelman kotipesänä olisi verkkosivusto, joka yhdistää jo olemassa olevan ympäristökasvatuksen tuen: materiaalit (kuten MAPPA.fi), palvelut (kuten LYKE-verkosto ja Vihreä lippu -ohjelma), verkostot (kuten nykyiset ympäristökasvatusverkostot), koulutukset (kuten opettajien perus- ja täydennyskoulutus) ja tutkimuksen (kuten nykyinen SIRENE-verkosto).

Haaveena on saada ohjelman kautta resursseja näille nyt jo toimiville, mutta niukkuudesta kärsiville koulutuksen tukipalveluille. Samalla tulee myöntää tukea myös suoraan koulutuksen järjestäjille toimivien mallien kehittämiseen ja jakamiseen.

Valtionhallinto koppia ottamaan

Kestävä koulu -ohjelma täyttää sen aukon, johon ympäristökasvatus helposti putoaa opetushallinnon ja ympäristöhallinnon sumuisessa väli- maastossa. Olennaista ohjelmassa on, että valtionhallinto ottaa kopin ympäristökasvatuksen edistämisestä, ja näin sille saadaan riittävä painoarvo kuntien, koulujen ja opettajien näkökulmasta. Opetushallitus olisi Kestävä koulu -ohjelman luon-

teva koordinoija. Tätä kirjoittaessa asiat ovat etene- mässä: Opetushallituksessa on alkamassa kes- tävyyskasvatuksen kehittämishanke syksyllä 2021. Kehittämishanke luo toivoa myös Kestävä koulu -ohjelmalle.

Järjestöt edistävät nyt sitä, että kehittämishan- ke suunnataan Kestävä koulu -ohjelman suun- nitteluun ja valmisteluun. Työtä on vielä paljon, mutta polulla kohti ekologisesti kestävämpää tule- vaisuutta ollaan.

TEKSTI: Niina Mykrä ja Sinikka Kunttu

Suvi Reiko

Niina Mykrä toimii vuoden 2021 loppuun Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton väistyvänä toiminnanjohtajana ja aloittelee samalla uudessa työssään tutkijatohtorina Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksella.

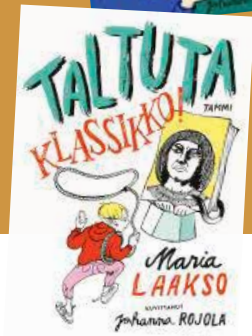
Kestävä koulu -ohjelmaa edistämässä:

- ♥ Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi
- ♥ Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto
- ♥ Opetusalan Ammattijärjestö
- ♥ Biologian ja maantieteen opettajien liitto
- ♥ Fridays For Future
- ♥ Lasten ja nuorten puutarhayhdistys
- ♥ Luonto-Liitto
- ♥ Natur och Miljö
- ♥ OKKA-säätiö
- ♥ Oulun kaupunki / Ilmastonmuutos lukioihin! -hanke
- ♥ Pidä Saaristo Siistinä
- ♥ Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus
- ♥ Sivistys+, SITRA
- ♥ Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo
- ♥ Suomen Kiertovoima KIVO
- ♥ Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura
- ♥ Suomen Latu
- ♥ Suomen Nuorisokeskusyhdistys
- ♥ Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL
- ♥ Suomen ympäristöopisto SYKLI
- ♥ Tiedeopetusyhdistys
- ♥ Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto
- ♥ WWF Suomi
- ♥ YK:n yliopiston RCE (Regional Centres of Expertise on ESD) Helsinki Metropolitan verkosto

Tutustu esitykseen:
feesuomi.fi/kestavakoulu

TALTUTA KLASSIKKO

– Avaimia historian ja luonnon ymmärtämiseen

Tulevaisuus rakentuu aina menneen varaan. Ymmärtäksemme itseämme meidän tulee ymmärtää kulttuuria, joka meihin vaikuttaa. Jäljitä jälkien jättäjä!

Tamperelainen kirjallisuudentutkija, tietokirjailija ja humoristi Maria Laakso taltuttaa klassikkokirjojen saloja nuorille suunnatuissa teoksissaan.

Maria Laakson kirjoittama kotimaisen kirjallisuuden klassikoita käsittelevä *Taltuta klassikko!* ilmestyi vuonna 2019 Tammen kustantamana. Syksyllä on ilmestynyt itsenäinen toinen osa länsimaisesta kirjallisuudesta. Teokset löytyvät myös äänikirjoina.

Laakso tulkitsee kirjoissaan merkkiteoksia kautta aikojen nykyihmiselle ymmärrettävään muotoon inspiroivasti. Huumoria löytyy jopa kivaikoista teoksista. Vuonna 2014 hänen väitöskir-

jansa käsitteli komiikkaa ja huumoria kotimaisessa lastenkirjallisuudessa. Taltuta klassikko -teosten graafisesta ilmeestä on vastannut sarjakuvaneuvos **Johanna Rojola** huolehtien siitä, että kirjat ovat saaneet ansaitsemansa ulkoasun.

Maria Laakso kuvailee klassikon määritelmää:

– Klassikko on jokin tärkeä ja ansioitunut teos, jota luetaan vuosikymmenestä ja jopa vuosisadasta toiseen.

Klassikot ovat myös vaikuttaneet ajatuksiimme ja asenteisiimme. Haastattelen Laaksoa hänen kotonaan Tampereella, ja hän on kerännyt haastattelua varten pöydälle pinon kaikkien tuntemia teoksia, joiden tarinat ja hahmot ovat muokanneet ihmisen ja luonnon suhdetta.

Daniel Defoe: Robinson Crusoe (1719)

Ensimmäinen Laakson esiin nostamista teoksista on haaksirikkokertomus *Robinson Crusoe*.

”Kaiken kaikkiaan huomaisin, ettei ole olemassa mitään niin surullista, ettei siinä olisi jotakin, mistä on syytä kiittää, jotakin, joka meitä lohduttaa ja jonka voimme kirjoittaa laskumme tulopuolelle tehdessämme tiliä hyvästä ja pahasta, mitä meille on tapahtunut”, kirjoitti englantilainen kirjailija Daniel Defoe rakastetussa teoksessaan.

Vuonna 1719 ilmestynyt alkuperäisteos oli myyntimenestys jo omana aikanaan, ja sitä on sanottu maailman ensimmäiseksi bestselleriksi. Suomessa ilmestyi vuonna 1947 lapsille lyhennetty ja kuvitettu *Robinson Crusoe* – pieni kirjanen, jonka vanhempi sukupolvi muistaa lukeneensa ulkoa. Löysin omasta

kirjahyllystä tämän aarteen, josta on myös edellä siteerattu teksti.

Laakson mukaan Defoen romaani kertoo länsimaisen ihmisen ylivertauudesta luontoon nähden. Romaanissa valistusajan ihminen selviytyy haaksirikosta ja kasvattaa järkensä ja taitonsa turvin varalisuuttaan villillä autiosaarella käyttäen luonnonvaroja hyväkseen.

Robinson-formaatti on pohjana monissa elokuvissa ja tosi-tv-sarjoissa, esimerkiksi Selviytyjät-sarjassa. Historiallinen fiktio elää. Selviytyykö nykyihminen, jonka on jatkuvasti kysyttävä, mikä on luonnollista, mikä luonnotonta?

John Milton: Kadotettu paratiisi (1667)

Toisena pinosta löytyy John Miltonin runoepos *Kadotettu paratiisi*, jossa kerrotaan Saatanan juonittelusta ja pohditaan, miksi ihminen lankeasi syntiin. Mukana on Raamatusta tuttu ihmisen luomiskertomus sekä tarinaa Eevan ja Aatamin syömästä kielletystä hedelmästä. Milton kuvaa vihaiteikkaasti Eedenin paratiisillista luontoa ja Eevan ja Aatamin onnea kukoistavassa puutarhassa.

Maria Laakso on kirjailija, kirjallisuudentutkija ja Tampereella toimivan Lastenkirjallisuusinstituutin hallituksen puheenjohtaja.

Kadotettu paratiisi on vaikuttava runollinen klassikko. Luonnon kannalta siinä on kiinnostavaa ihanteellinen luonnon esittäminen kesynä puutarhaluontona. Tärkeää on myös huomata, että Jumala antoi luomisen yhteydessä koko luomakunnan kasveineen ja eläimineen Aatamin hallintaan. Onko siis ihmekään, että yhä ajattelemme olevamme luonnon herroja?

Mary Shelley: Frankenstein (1818)

Frankenstein on kauhu- ja tieteiskirjallisuuden tunnetuin klassikko. Siinä on 1800-luvulle ominaista kauhuromantiikkaa, mutta myös yhteiskunnallisia ongelmia, kasvatus- ja naisasiaa. Teos ja sen keskeiset hahmot, Victor Frankenstein ja hänen luomansa hirviö, elävät populaarikulttuurissa edelleen.

Antiikin Prometheus-myytti saa Shelleyn Frankensteinissa kiintoisan tulkinnan. Kreikkalaisessa mytologiassa Prometheus on titaani, joka varasti jumalilta tulen Zeuksen luomalle ihmiselle. Frankenstein puolestaan ottaa tieteen keinoin jumalan roolin ja luo itse ihmisen, joka sitten osoittautuu hirviöksi.

Romaani on yhä ajankohtainen pohtiessaan ihmisen suhdetta luontoon. Onko tieteellä mitään rajoja, joita ei pidä ylittää? Pohdittavana on isoja kysymyksiä geenimuuntelun etiikasta syrjityn ihmisen (hirviön) kääntymiseen ihmistä vastaan.

Inari ja Leena Krohn: Vihreä vallankumous (1970)

Laakson pöydällä on myös lastenkirjallisuuden klassikko, *Vihreä vallankumous* vuodelta 1970. Teoksesta ilmestyi uusintapainos vuonna 2020.

Leena Krohnin kirjoittama ja Inari Krohnin kuvittama kirja on kestänyt aikaa. Se on retki värien maailmaan ja yhdessä vaikuttamisen voimaan, sosiaaliseen kanssakäymiseen.

"Kaikkien kortteleiden lapset, koirat ja kissat – yhtykää", kuuluu kirjan slogan. Tarina kertoo Riilan kaupungista, jonka puistoa lapset puolustavat.

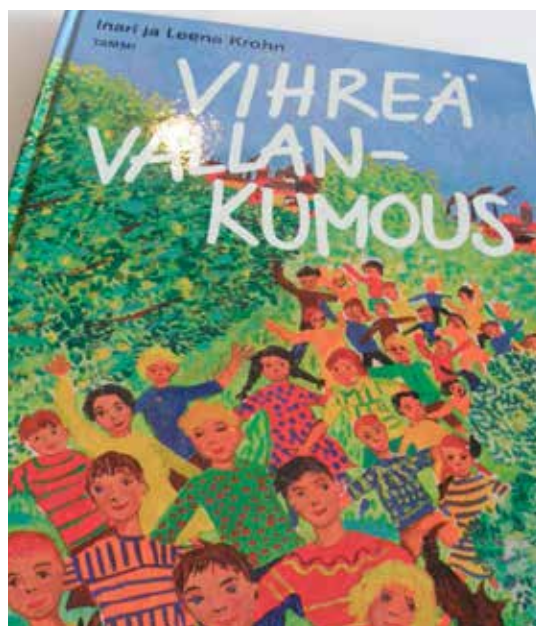
Vihreä vallankumous ilmestyi aikana, jolloin vihreä liike oli vasta hiljalleen syntyvässä.

Ihmiset voivat hyvin, kun elinympäristössä on vihreää. Muutos lähtee liikkeelle nuorista, ja ympäristön tuhoon voi vaikuttaa, kirja opettaa.

Tutkimuksen näkökulma

Luontokysymykset ovat pohdituttaneet Maria Laaksoa tutkijana. Hän on esimerkiksi toimittanut kollegoidensa kanssa teoksen *Lintukodon rannoilta, Saarikertomukset* suomalaisessa kirjallisuudessa (SKS 2017). Teoksessa tarkastellaan saaria ja saariluontoa kirjallisuudessa. Millaisia haaveita ja pelkoja suomalaiset kirjailijat ovat heijastaneet todellisiin ja kuviteltuihin saariin?

Aineistoon lukeutuu kirjallisuuden eri lajeja, satua, lastenkirjallisuutta, seikkailukirjallisuutta ja myös esimerkiksi lyriikkaa. Teos on suunnattu kirjallisuuden tutkijoille, mutta soveltuu hyvin myös ympäristökasvattajille. ▶

Klassikoiden tulevaisuus

Ensimmäisessä *Taltuta klassikko* -kirjassaan Laakso ottaa sarvista monia nykylukijan näkökulmasta ikivanhoja teoksia: *Kalevalaa*, **Aleksis Kiven** *Seitsemää veljestä*, **Minna Canthin** *Työmiehen vaimoa* ja **Edith Södergranin** lyriikkaa.

Mika Waltarin *Sinuhea* hän suosittelee henkilölle, jonka mielestä tarina ja luettava loppuu aina kesken. Kahdeksan syväanalyysin jälkeen hän suosittelee 50 lisäklassikkoa yhdellä lauseella.

Maria Laakso kirjoittaa klassikoista rohkeasti ja herkästi. Hän kirjoittaa mukaansatempaavasti ja nuorison kielellä. Teosesittelyjen avulla lukija voi inspiroitua tuntemaan ylöpyyttä siitä, että klassikkokirjailijat ovat eläneet omana aikanaan maailmankaikkeudessa luoden jotakin pysyvää.

TEKSTI JA KUVAT: **Riitta Salasto**

Kirjoittaja on FEE Suomen hallituksen jäsen ja järjestön omistaman Going Green Oy:n hallituksen puheenjohtaja.

Mitä tapahtuu huomisen lukemiselle?

Lukeminen on tärkeää, se on ihanaa ja se on vaarassa. Mitä ja miten luemme tulevaisuudessa?

Uudet mediat vaativat uudenlaisia viestintätaitoja. Mutta tämä ei välttämättä tarkoita sitä, että nykymuotoisen lukemisen tulevaisuus on uhattuna. *Ellun Kanat* (WSOY 2020) tarkastelee aihetta useamman kirjoittajan voimin. Yksi kirjoittajista on Maria Laakso.

Rakkautta ja valoa – Tie hyvään tulevaisuuteen

Professori **Arto O. Salonen** ja uskonnotutkija **Mikko Kurenlahti** ovat kirjoittaneet totunnaisia ajatuksenkulkuja lempeästi ravistelevan kirjan siitä, miten ihminen ja ihmiskunta voisivat ottaa haltuun oman tulevaisuutensa. Miten siirtyä ongelmien aiheuttajasta ongelmien ratkaisijaksi?

Kirja käsittelee niin markkinavaltojen asemaa, jatkuvaa elintason parantamisen vimmaa ja ympäristökriisiä kuin kytköksiä, erilaisuuden kohtaamista, merkityksellisyyttä ja rajallisuutta. Keskeinen kysymys kirjassa on, miten rakennetaan kestävästi mielekästä ja kukoistavaa elämää.

Rakkautta ja valoa on helppolukuinen, vaikka se onkin 256-sivuisena melko pitkä. Kirjoittajien käyttämät käsitteet – rakkaus, mielen ylevöittäminen, elämän kukoistaminen – ovat voimakkaita, mutta ne auttavat tarkastelemaan tavallisia asioita uudesta vinkkelistä. Kirjan sanomaa kuvittavan

Ari Jaaksin mustavalkoiset luontokuvat toimivat hienosti lukemisen hengähdystaukoina tarjoten tilaa omalle ajattelulle.

Toivottavasti monella opettajalla ja kasvatustajalla on halua ottaa aikaa ja askel arjen yläpuolelle lukemalla tämä kirja. Kirja voi olla avuksi sekä oman elämän tarkastelussa että oman kasvatustyön uudenaikaisessa suunnatamisessa kohti tulevaisuutta.

TEKSTI:
Sinikka Kunttu

Arto O. Salonen, Mikko Kurenlahti & Ari Jaaksi (2021). *Rakkautta ja valoa – Tie hyvään tulevaisuuteen*. Docendo.

KETTUJEN kanssa kohti kestävää tulevaisuutta

Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on kehitetty yhdessä varhaiskasvatusalan ammattilaisten ja lasten kanssa Kettu-malli. Mallissa on seitsemän kettua, joiden kanssa perehdytään kestävän kehityksen tavoitteisiin (Agenda 2030). Jokaisella ketulla on oma tarinansa, joka vie jonkin kestävyysilmion äärelle.

Esimerkiksi Retki-kettu tutustuu Kultakuoriaisen kanssa metsien lahopuiden merkitykseen, Kokki-kettu ihmettelee jonglööraavan Aavikkokehtun kanssa ruoan riittävyyttä ja Keksijä-kettu tutkii Lonni-lokin kanssa muovien uusiokäyttömahdollisuuksia.

Kettujen tarinat eivät tarjoa valmiita vastauksia tai ratkaisuja, vaan jättävät ne avoimiksi. Taustalla on ajatus siitä, että lapset pääsevät itse pohtimaan ja kokeilemaan erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja keksien, tutkien ja leikkien.

"Hääkakkumalli"

Mallin kehittämisen lähtökohtana on ollut varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joissa todetaan, että varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan (Vasu 2018, 21). Lisäksi perusteisiin on kirjoitettu, että varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen (Vasu 2018, 23).

Edellä mainittu kokonaiskestävyys on huomioitu kettukavereiden tarinoissa hyödyntämällä uutta tapaa esittää Agenda 2030 -kehitystavoitteet. Tässä "hääkakkumallissa" pohjalla ovat toimivat ekosysteemit ja keskitasolla kestävät yhteiskunnat. Kolmantena kerroksena on talous, joka on osa muuta kestävästä yhteiskuntaa. Ylimpänä ovat yhteistyö ja kumppanuus, joita tarvitaan kaikkien tavoitteiden saavuttamiseen. Kettujen arvopohjassa näkyy selkeästi myös ekososiaalisen sivistyskäsitteiden ihanne, jossa korostuvat muun muassa vastuullisuus ja kohtuullisuus.

Tavoitteena tukea hyvän elämän edellytyksiä

Kettu-kavereiden kanssa rakennetaan myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen. Jokaisen ketun kanssa toteutetaan erilaisia tulevaisuusharjoituksia, joissa yhdistellään mielikuvitusta, luovuutta, intuitiota, leikkiä ja ajattelutaitoja. Esimerkiksi Taiteilija-ketun kanssa luodaan erilaisia tulevaisuuksia draaman, musiikin, satujen ja tanssien avulla. Dialogitaitojen kehittämiseen taas kutsuu Viisas-kettu, jonka kanssa toteutetaan lasten omia ajatushautomoita.

Dialogipedagogiikasta ja lasten filosofiakasvatuksesta inspiraatiota saanut Viisas-kettu tietää, että kestävien elämäntapojen takana ovat kestävä ajattelutavat. Kettu-hautomot ovat dialogisia yhdessä ajattelun hetkiä, joissa oman ajattelun, ajatusten sanoittamisen ja muiden kuuntelemisen taidot kehittyvät.

Kettu-mallin tavoitteena on tukea hyvän elämän edellytyksiä vahvistamalla ilmasto- ja ympäristökasvatusta, kiertotalousosaamista ja tulevaisuudenlukutaitoa. Oppimis- ja kasvatusteorioista kiinnostuneet huomaavat, että Kettu-mallissa on

aineksia transformatiivisesta oppimisesta ja laajemminkin kriittisestä pedagogiikasta.

Kettu-käpälin seikkailemaan

Jokaisella ketulla on materiaalisissa lähes 30 käpälää. Käpäliillä tunnustellaan, tutkitaan ja tartutaan kestävästä tulevaisuudesta tekemiseen. Käpäliä koostuvat todellisen maailman ilmiöistä, luovasta ajattelusta, tulevaisuuden tutkimisesta ja uusien ratkaisujen pohtimisesta. Käpäliä on suunniteltu niin, että niitä voi soveltaa lasten iän, kiinnostusten, ajatusten ja toiveiden mukaan.

Jokaisen ketun kanssa seikkaillaan ympäri Stadia eli hyödynnetään koko kaupunkia oppimisympäristönä. Kettu-kohteet ovat paikkoja, joihin voi retkeillä oman ryhmän kanssa perehtyen kyseisen ketun teemaan uudessa kontekstissa ja laajentaen osaamistaan. Kettu-kohteet voivat olla esimerkiksi kirjastoja, museota, puutarhoja tai kierrätyskeskuksia.

Kettu-mallin yhteiskehittämiseen on osallistunut yli 250 varhaiskasvatusalan ammattilaista ja lähes 60 lasta. Kettu-malli valittiin sitovaksi tavoitteeksi Helsingin varhaiskasvatukseen vuodesta 2022 eteenpäin. Tämä tarkoittaa sitä, että Helsingin kaupungin jokaisen päiväkodin jokaisessa ryhmässä seikkaillaan ensi vuonna yhdessä kettujen kanssa. Tulevaisuus on myönteinen.

Kettu-kirja – Tutkien, seikkaillen ja leikkien kohti kestävästä tulevaisuudesta julkaistiin digiversiona marraskuussa 2021, ja myöhemmin se ilmestyy painettuna. Kirja sisältää Kettu-tarinoiden lisäksi Käpäliä, Kettu-faktat ja Kettu-kohteet.

Keksijä-ketun tarina

Keksijä-kettu tykkää rakennella, kehittää ja luoda uutta. Keksinnöillään hän haluaa lisätä hyvinvointia, hauskuutta ja huolenpitoa. Erityisesti Keksijä-kettu on kiinnostunut luonnon hyvinvoinnista ja tavaroiden uudelleen käyttämisestä. Tällä hetkellä hän on innostunut siivousroboteista, ilmastonviilentäjistä ja puunistuttajakoneista. Keksijä-ketun seurassa on helppo innostua mistä tahansa.

Keksijä-kettu heräilee suuren laivaterminaalilin lähellä olevalta puistoaukiolta. Hän on nukkunut yön ulkona itse keksimässään leijuvassa riippumatossa. Riippumatto nousee itsestään noin raitiovaunun korkeudelle aina, kun siihen menee selälleen lepäämään.

– Näh, mistäs tämä matto nyt laskeutuikaan alas, kettu tuhisee juuri herättyään ja katselee samalla ympärilleen.

– Niin, tuostahan se oli, kettu sanoo ja vetää maton yhdestä hapsusta.

Maahan laskeutuessaan riippumatosta muodostuu eväsviltti, jonka päällä on kätevä aloittaa aamupalan valmistelu. Kettu ottaa laukustaan kaakaokeittimen ja eväspussin, jossa on kaksi herkullisen näköistä vaniljarinkeliä.

– Mikä mahtava aamu, kettu miettii katsellessaan horisonttiin.

– Hörps, kaakao maistuu jotenkin paremmalta täällä ulkona, kettu miettii.

Kesken aamupalan Keksijä-kettu huomaa lokkiparven kauempana, lähellä merenranta.

– Ahaa, myös lokit ovat heränneet aamupalalle, kettu pohtii.

Kettu kiinnittää huomiota lokkiparven ääntelyyn, joka saa hänet miettelääksi. Lokkien äänessä on kirkumisen lisäksi jotain sellaista, mikä kuulostaa hädältä. Kettu päättää kokeilla uutta keksintöään, joka muistuttaa kaukoputkea, mutta sillä voi nähdä paljon tarkemmin ja näkemisen lisäksi sillä voi kuulla ääntä sieltä, mihin putken kohdistaa. Keksijä-kettu sanoo sitä kaukokuvaääniputkeksi, mutta hänen mielestään sille pitäisi keksiä jokin parempi nimi. Hän rakensi keksintönsä vanhasta suurennuslasista ja mikroskoopista, jotka löysi sattumalta roskalavalta.

Kaukokuvaääniputkella kettu näkee lähemmäs, lähemmäs ja lähemmäs. Sitten hän tarkentaa kuvaa vielä vähän ja huomaa rannalla makaavan lokin, joka vääntelehtii oudosti.

– Sillä taitaa olla jokin hätänä, kettu pohtii.

– Nyt on toimittava nopeasti!

Kettu pakkaa tavaransa ja katsoo, ettei maahan jäänyt roskaa. Sitten hän säntää kettumaisen nopeasti kohti rantaa, ja yhdessä hujauksessa hän on jo meren äärellä. Keksijä-kettu saapuu hiekkarannalle viikset ojossa ja huomaa, että maassa sätkivä lintu onkin hänen ystävänsä Lonni-lokki. Lonni on sotkenut jalkansa muovipussiin, eikä ole saanut muovia irti nokallaan tai siivillään.

Keksijä-kettu sivaltaa muovin riekaleiksi terävillä hampaillaan, ja hetkessä Lonni vapautuu muovikahleesta. Pelästynyt Lonni pyrkii jaloilleen ja antaa pitkän halauksen ystävälleen.

– Kiitos kettu, sinä pelastit minut.

– Minä näin kaukaa lokkiystäväsi ja päätin, että täällä tarvitaan apua, kettu sanoo.

– Eikä tämä ollut ensimmäinen kerta, kun täällä tarvitaan apua, Lonni jatkaa.

– Viime viikolla Sese-sorsa juuttui räpylöistä jonkinlaiseen verkkoon.

Keksijä-kettu katsoo rantaviivaa ja näkee nopealla vilkaisulla muovipillejä, muovipusseja ja tölkkien muovirenkaita.

– Tälle tilanteelle pitää heti tehdä jotain, kettu sanoo päättäväisesti.

– Kutsutaan kettukerho koolle ja aloitetaan roskien kerääminen tältä rannalta, kettu innostuu.

– Olen nähnyt roskien kelluvan myös meressä, Lonni jatkaa.

– Sitten meidän pitää keksiä, kuinka saamme roskat kerättyä myös merestä, kettu pohtii.

– Lähdetään selvittämään tätä asiaa, Lonni huudahtaa.

– Hei! Tuli vielä yksi idea mieleen. Kehitetään sellaisia koneita, jotka tekevät kerätystä roskista jotain uutta, kettu hoksaa.

– Eli ensin siivotaan ranta ja sitten lähdetään kettumajaan kehittämään koneita.

teksti: **Anssi Almgren**
kettu-kuvitus: **Riku Ounaslehto**

Kirjoittaja toimii kestävän tulevaisuuden pedagogisena asiantuntijana Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla. Vapaa-ajalla hän tekee musiikkia, pyöriilee ja katselee jalkapalloa.

@kettukaverit

Esimerkkejä Keksijä-ketun käpälistä

• Keskustellaan yhdessä Keksijä-ketun tarinasta. Herättikö se ajatuksia, tunteita, kysymyksiä tai oivalluksia? Miten tarina voisi jatkua?
<https://maailmankoulu.fi/sadutus/>

• Tehdään tarinasta näytelmä, jossa on mukana lavasteet, leikkiä ja laulua.

• Perustetaan keksintölaboratorio, jossa ideoidaan ja rakennetaan uusia keksintöjä Lonni-lokin ja Keksijä-ketun kanssa. Keksinnöistä voi laittaa kuvia Instagramiin (@kettukaverit). Jos keksintöjen rakentamiseen kaivataan ilmaisia lisämateriaaleja, kannattaa kurkata tänne: kierratyskeskus.fi/myymalat_ja_palvelut/kadentaitopalvelu_napra

• Keksijä-kettu ja Lonni-lokki huomaavat rannalla, että Reissu-rotta heittelee maahan karkkipapereita. Miten hänelle voisi kertoa, ettei saa roskata? Selvitetään lisäksi, mihin roskat päätyvät, jos niitä heitetään maahan.

• Merten muovijätteen uusiokäyttö on kasvava trendi. Nykyään valmistetaan vaatteita, silmälasia ja kenkiä merten muoviroskasta. Mitä muita tavaroita merten muoviroskasta voisi tehdä teidän ryhmänne ja päiväkotinne käyttöön? Hyvään alkuun pääsee hakemalla netistä hakusanoilla: meri+muoviroska+lenkkarit tai meri+muoviroska+silmälasit.

• Keksijä-ketun laboratoriossa voi tehdä jännittäviä tieteellisiä tutkimuksia, jotka liittyvät löllöliimaan, magneetteihin, kellumiseen ja vaikka mihin! Tutustutaan Helsingin yliopiston tarjoamiin tutkimussalkkuihin ja valitaan sieltä kiinnostavia työohjeita.

• Suunnitellaan ja kuvitetaan muoviroskien palautus- ja muokauskone. Miten roskat syötetään sisään, mitä niille tapahtuu koneen sisällä ja minkälainen uusiotuote koneesta tulee ulos?

OTA LUONTO OSAKSI VARHAISKASVATUSTA

**Suomen Ladun koulutuksista iloa, innostusta
ja ammattitaitoa luontotoimintaan!**

METSÄMÖRRI

Metsämörri antaa rakenteet metsäretkille: konkreettinen väline varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien toteutukseen luonnossa. Saatavilla myös etäkoulutuksena!

TUNTEET HUKASSA -METSÄSEIKKAILU

Tunnekasvatusta toiminnallisesti luonnossa liikkuen.

MUUMIEN HIIHTO- JA RETKEILYKOULUT

Muumihahmot opettavat hiihto- ja retkeilytaitoja hauskaasti leikkien ja tarinoiden avulla.

LUONNOSSA KOTONAAN

Ulkoilmaelämää säällä kuin säällä! Kun tavoitteena on tuoda luonto osaksi kaikkea varhaiskasvatusta ja opetusta, tutustu Luonnossa kotonaan -toimintaan.

LUONTO TOIMINTA- YMPÄRISTÖNÄ

Miten toteuttaa vasun ja eopsin sisältöjä luonnossa? Teoriaa ja käytännön harjoituksia innostavassa paketissa!

Lisätietoja koulutuksistamme:

www.suomenlatu.fi/lastentoiminta

ILO KASVAA ULKONA -HANKE

Ilo kasvaa ulkona on Suomen Ladun ja Syklin yhteishanke (2019-2021), jonka nettisivuilta löytyy runsaasti maksutonta materiaalia, ideoita ja inspiraatiota oman luontotoiminnan kehittämiseen.
www.ilokasvaaulkona.fi

SUOMEN LATU

Tule paremmaksi ympäristökasvattajaksi

Metsään meni – luontotoiminta osaksi pedagogiikkaa

Varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen parissa työskentelevä: koulutussarjan tavoitteena on tukea ja vahvistaa juuri sinun pedagogista ja monipuolista luontotoimintaa. Metsään meni! - luontotoiminta osaksi pedagogiikkaa (2021-2022) on Suomen ympäristöopisto Syklin ja Suomen Ladun yhteishanke. Mukana myös Kielinuppu, Tiia Trogen ja Seikkailutaidekoulu.

Tunne ilmasto - tukea koulujen ja esiopetuksen ilmastokasvatukseen

Haluaisitko lisää työkaluja ilmastotekojen toteuttamiseen kouluissa tai tukea ilmastotunteiden käsittelyyn esiopetuksessa? Tule mukaan Tunne ilmasto -koulutuksiin! Voit opiskella täysin itsenäisesti ja oman aikataulusi mukaisesti 2 op:n verkkokoulutuksia:

- ✓ Rohkeutta ja kestävän kehityksen läpimurtoja kouluihin
- ✓ Ilmastomuutos ja tulevaisuuden taidot
- ✓ Opettaja ilmastomuutoksessa

Suorita ympäristöalan erikoisammattitutkinto ja valmistu ympäristökasvattajaksi!

Koulutusohjelma tarjoaa osaamista, tietoa ja toimintavinkkejä ympäristö- ja kestävyyskasvatuksen menetelmistä ja edistämisestä työpaikallasi / organisaatiossasi. Merkittävä osa koulutuksessa toteutetaan ulkona, sillä luonto on monipuolinen oppimisympäristö, joka mahdollistaa kokemukselliset, pelilliset, aistilliset ja tutkimukselliset työtavat.

Ilmoittaudu mukaan koulutukseemme:
www.bit.ly/sykli_ymparistokasvatus

www.sykli.fi

Ympäristökoulu Polku – koulutusta ja opetusmateriaalia kestävään kasvatukseen.

Istuta uudelleenkäyttö
osaksi kestävän kasva-
tuksen pedagogiikkaa.

Opettaja, tervetuloa
mukaan koulutukseen!

kierratyskeskus.fi/luovauk

Palloässäät tulee!
Ota sankariteot
osaksi varhais-
kasvatusta
Agenda 2030
-tavoitteiden
edistämiseksi.

[kierratyskeskus.fi/
palloassat](http://kierratyskeskus.fi/palloassat)

Ympäristökoulu Polku – vaikuttavaa ja kestävää kasvatusta jo 30 vuotta

Ekologinen FOODDUCK® tuo hygieniää ja siisteyttä leipäpöytiin ja ruokalinjastoille

Leviteannostelijan aikaansaama jätemäärän
ja levitehävikin väheneminen on merkittävä
ekologinen parannus.

Lähes 0 %
hävikkää

Vain 10 % nykyisestä
jättemäärästä

Vain 10 % nykyisestä
pakkausmateriaalista

100 % alumiiniton
pakkaus

Käytössä
jo sadoissa
kouluissa!

Seuraa meitä somessa
#foodduck

Ota yhteyttä, kerromme mielellämme lisää!

www.foodduck.fi

p.029 002 0240

info@foodduck.fi

SUOMEN
NUORISOKESKUKSET

Elämänmittaisia muistoja.

Järjestämme kaikki lasten ja nuorten
leirit aina ohjatusti ja turvallisesti.

Varaa paikkasi!

Pikku-Syöte

Pudasjärvi

Villa Elba

Kokkola

Piispala

Kannonkoski

Marttinen

Virrat

VasaraEla

Inari

Oivanki

Kuusamo

Hyvärillä

Nurmes

Metsäkartano

Rautavaara

Anjala

Kouvola

www.snk.fi/tarjouspyynto >>

Lintutietoa keltanokille!

Ota käyttöön laadukas
ja maksuton tarjontamme
opetuksen tueksi.

Järripeippo (Pertti Rasp)

LINTUVISA

**TUNNISTA LINTUJA
YMPÄRI VUODEN!**

**1–3 lk, 4–6 lk, 7–9 lk
ja avoin sarja**

Materiaalimme avulla voit
opettaa lintujen tunnistusta
milloin vain. Voit myös
järjestää Lintuvisan, jossa
kilpaillaan luokan (tai koulun)
parhaan lintutuntijan tittelistä.
Meiltä saat innostavaa
materiaalia ja pienet
palkinnot kaikille.

www.birdlife.fi/lintuvisa

PIHABONGAUS

SUOMEN SUURIN LUONTOTAPAHTUMA 24.–28.1.2022

Esikoulu, peruskoulu, lukio

Osallistu Pihabongauksen koululais-
viikkoon ryhmäsi kanssa – tutustukaa
talvilintuihin materiaalien avulla ja
lähtekää pihalle tarkkailemaan!

www.birdlife.fi/koulupihabongaus

LASTEN LINTUVIIKKO

16.–22.5.2022

Päiväkoti, esikoulu, alakoulu, iltapäivätoiminta

Vie lapset tarkkailemaan lintujen
käyttäytymistä ja etsimään helppoja
merkkejä pesinnästä. Tarjoamme
opetuksen tueksi hauskaa materiaalia
ja hienoja arvontapalkintoja.

www.birdlife.fi/lintuviikko

luontokoulut.fi

Luonto- ja ympäristökoulutoiminta tukee valtakunnallisten varhaiskasvatus- ja opetus suunnitelmien toteuttamista.

*INNOSTUSTA ULKONA OPPIMISEEN JA
EVÄITÄ KESTÄVÄÄN ELÄMÄNTAPAAN*

ulos2021.fi

**KATSO TULEVAT
TAPAHTUMAT!**

**Ulkona oppiminen
Ympäristökasvatus
Kestävä elämäntapa**

**#haeMAPP.Asta
Också på svenska!**

KUVAT: JARI KOSTET

OPI. KOE. INNOSTU. PELAA. TUTKI. LIIKU. TEE ITSE.

Koulu on out! Ulos on in!

NÄYTTELYT. LUONTOPOLUT. NUOTIOPAIKAT.

Haltian näyttelyssä on Suomen luonto tuntureilta ulkosaaristoon. Ulkona odottavat Nuuksion järviylängön ihmeet. Tuo luokkasi oppimaan ja innostumaan luonnosta 1-5 tunnin ohjelmiimme!

Järjestämme myös ympäristökasvatuskursseja opettajille ja kasvattajille.

Varaukset: info@haltia.com

Lisätiedot: haltia.com/luontokoulu

Suomen luontokeskus Haltia on portti Nuuksion kansallispuistoon, Espoossa.

HALTIA

Vi gör framtiden idag

Precis då jag höll på att skriva den här ledaren publicerades en internationell studie där tiotusen 16–25-åriga ungdomars tankar om klimatförändringen och de känslor den väcker granskades. Enligt forskningen ser ungdomarna mörkt på framtiden: så mycket som 81 % av dem tyckte att mänskligheten har misslyckats i att skydda sin planet. 75 % av ungdomarna tyckte att framtiden är skrämmande.

De här forskningsresultaten dominerade mina tankar då jag funderade över tidningens tema: miljöpedagogikens förhållande till framtiden. Vi lever mitt i en miljökris. Forskarna har redan länge vetat om detta. Det nya just nu är att först klimatförändringen och nu också utarmningen av naturens mångfald har tagits upp av stora media och blivit allmänt kända. Nyheterna om ämnet från både Finland och annanstans i världen ger oss hela tiden en bild av att världens undergång är nära.

Hur skall man hålla hoppet uppe och uppmuntra aktiv verksamhet för barn och ungdom mitt i miljökrisen? Hur skall man upprätthålla en framtidstro och ändå erkänna realiteterna i vår omvärld? Hur skall man skapa en atmosfär där det är klart att det man gör har någon betydelse, att detta ändå lönar sig? Detta är de i mitt tycke mest brännande frågorna inom miljöpedagogiken just nu.

En av forskarna som medverkade i studien, forskningsdoktor **Panu Pihkala**, konstaterade, att ungdomarna först och främst vill göra något för miljöns väl – de vill inte ha terapi. Ungdomarna be-

traktar ångest som en resurs med hjälp av vilken man kan få till stånd en förändring.

De grundläggande principerna bakom miljöpedagogiken behövs: det behövs fakta, känslor och verksamhet. Jag skulle här lägga till att det också behövs resultat. Med hjälp av uppnådda resultat förstärks känslan av att verksamheten lönar sig och att man kan påverka framtiden.

Paradoxen med framtiden är att den verkar vara någonstans långt borta. Vi borde alltmer förstå att vi är en del av framtiden idag. Det vi gör och det vi tänker just nu skapar vår framtid.

Att göra den här tidningen har varit en intressant resa in i framtiden. Tack till alla som bidrog med text eller var med och gjorde tidningen! Ett speciellt tack går till **Otto Tähkäpää** från Tulevaisuuskoulu och till **Teija Peura** från Luonto-Liitto för sakkunnigt samarbete.

Jag önskar er alla inspirerande stunder med tidningen!

LEDARE: **Sinikka Kunttu**

Skribenten är FEE Suomis verksamhetsledare.

ÖVERSÄTTNING: **Petra Tallberg**

”Kannattaa liittyä mukaan. Vihreä lippu -toiminta on juuri sitä, mitä tässä ajassa tarvitaan.”

– Vihreä lippu -osallistujakyselyn vastaaja

Vihreä lippu -ohjelma innostaa oppimaan kestävän tulevaisuuden tiedot ja taidot toiminnan kautta: Lapset ja nuoret kehittävät arkea kestävämmäksi teema kerrallaan, yhdessä opettajien ja kasvattajien kanssa. Samalla pohditaan ympäristöongelmien ratkaisuja, ja omat vaikutusmahdollisuudet havainnollistuvat.

Vihreä lippu -osallistujana saat käyttöösi valmiit työkalut ja materiaalit, jotka helpottavat opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden täyttämistä – kestävien elämäntapojen opettelu, osallisuus ja vaikuttamiseen kasvaminen ovat samassa paketissa!

Mukana on jo 95 000 lasta
ja nuorta sekä 11 000
opettajaa ja kasvattajaa!

Liity joukkoon:
vihrealippu.fi

@vihrealippu

FEE Suomi

Ympäristökasvatusjärjestö tämän lehden takana

Hienoa, että luet *Ympäristökasvatus Teemaa*. Toivottavasti olet nauttinut lehdestä yhtä paljon kuin me FEE Suomessa olemme nauttineet sen toimittamisesta.

Edistämme FEEssä kestävää tulevaisuutta ympäristökasvatuksen keinoin. Koordinoimme Vihreä lippu -ohjelmaa, vaikutamme ympäristökasvatuksen aseman parantamiseksi, viestimme ja järjestämme koulutuksia. Olemme osa maailman suurinta ympäristökasvatusjärjestöjen verkostoa.

➔ **Tilaa Ympäristökasvatus Teema**
feesuomi.fi/tilaa_lehti

➔ **Tilaa ympäristökasvatuksen uutiskirje**
feesuomi.fi/uutiskirje

➔ **Lue Ympäristökasvatus-verkkolehtiä**
feesuomi.fi/verkkolehti

FEE Suomi
Lintulahdenkatu 10
00500 Helsinki
feesuomi.fi

Opettaja! Hyödynnä WWF:n maksuttomat materiaalit!

Tarjoamme runsaasti ideoita ja tukea koulun ympäristötyöhön ja kestäväen kehityksen kasvatukseen. Maksuttomat materiaalit sopivat eri-ikäisille ja moniin oppiaineisiin:

Tutustu: [wwf.fi/opettajille](https://www.wwf.fi/opettajille)